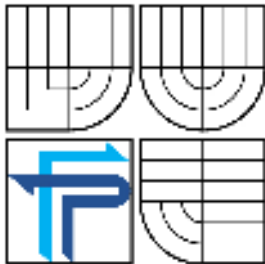

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

**FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ**

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUT OF FINANCES

NÁVRH INTERNÍCH POSTUPŮ V BANCE K PREVENCI LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

PROPOSAL OF INTERNAL MEASURES IN A BANK TO PREVENT LEGALIZATION OF
ILLEGAL ACTIVITY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

MGR. EVA ŠULCOVÁ

VEDOUcí PRÁCE
SUPERVISOR

ING. VÁCLAV ZEMAN

BRNO 2009

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje problematice legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v kontextu poskytování bankovních služeb v právním prostředí České republiky. Z povinností vyplývajících pro banky z právních předpisů se práce zaměřuje na problematiku tzv. rizikových klientů a na otázku politicky exponovaných osob a specifického přístupu banky k nim.

Abstract

The bachelor's thesis concerns the issue of legalization of proceeds of illegal activity and terrorist financing in relation to banking services provided within the Czech Republic jurisdiction. From statutory duties of a bank the thesis focuses on the question of risky clients and question of politically exposed persons and specific way of the approach towards such clients.

Klíčová slova

legalizace výnosů z trestné činnosti, praní špinavých peněz, financování terorismu, rizikový klient, politicky exponovaná osoba

Keywords

legalization of proceeds of illegal activity, money laundering, terrorist financing, risky client, politically exposed person

Bibliografická citace:

ŠULCOVÁ, E. *Návrh interních postupů v bance k prevenci legalizace výnosů z trestné činnosti*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2009. 68 s.
Vedoucí bakalářské práce Ing. Václav Zeman.

Prohlášení autora o původnosti práce

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: **Návrh interních postupů v bance k prevenci legalizace výnosů z trestné činnosti** zpracovala sama a uvedla jsem všechny použité prameny.“

.....
Eva Šulcová

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Václavu Zemanovi za cenné připomínky, rady a ochotnou pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	10
1 VYMEZENÍ PROBLÉMU A CÍLE PRÁCE	12
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	15
2.1 Pojem legalizace výnosů z trestné činnosti	15
2.2 Základní rysy praní špinavých peněz	16
2.3 Proces praní špinavých peněz	17
2.3.1 Umístění - Placement	17
2.3.2 Vrstvení – Layering	18
2.3.3 Integrace	19
2.4 Zastírání původu peněz	19
3 ANALÝZA PROBLÉMU A SOUČASNÉ SITUACE	21
3.1 OPATŘENÍ PROTI PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ	21
3.1.1 Z historie preventivních opatření	21
3.1.2 Mezinárodní spolupráce a regulace	22
3.1.3 Regulace na úrovni Evropské unie	24
3.1.4 Regulace v České republice	25
3.1.4.1 Zákon	25
3.1.4.2 Vyhláška č. 281/2008 Sb.	29
3.1.4.3 Uznávané standardy	30
3.1.4.4 Jiná opatření prevence praní špinavých peněz	31
3.1.4.5 Působení zahraničních bank na území České republiky	31
3.2 FINANCOVÁNÍ TERORISMU	33
3.3 RIZIKOVÝ KLIENT	34
3.3.1 Pravidla přijatelnosti a kategorizace klientů	34
3.3.2 Nepřijatelný klient	34
3.3.3 Pojem rizikový klient	34
3.3.4 Pojem nerizikový klient	35
3.3.5 Monitoring rizikového profilu	35
3.3.6 Míra rizikovosti	35
3.3.7 Označování a sdílení informací	35
3.4 POLITICKY EXPONOVANÉ OSOBY	36

3.4.1	Pojem politicky exponovaná osoba.....	36
3.4.2	Obecně k politicky exponovaným osobám	36
3.4.3	Požadavky předpisů ve vztahu k politicky exponovaným osobám.....	38
3.4.4	Přístup banky k politicky exponovaným osobám	40
3.4.5	Možnosti zjišťování politicky exponovaných osob	40
3.4.6	Kontrola klienta.....	41
3.4.7	Nutnost získání souhlasu.....	42
3.4.8	Zvýšená pozornost	42
4	VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ, PŘÍNOS NÁVRHŮ ŘEŠENÍ	43
4.1	Rizikový klient	43
4.1.1	Pravidla přijatelnosti, nepřijatelný klient	43
4.1.2	Rizikový profil, rizikový klient.....	46
4.1.3	Klasifikace rizikových klientů	48
4.1.4	Označování a sdílení informací.....	49
4.2	Politicky exponované osoby	51
4.2.1	Zjišťování politicky exponovaných osob	51
4.2.2	Provádění kontroly klienta	54
4.2.3	Souhlas	57
4.2.4	Povinnost zvýšené pozornosti.....	59
5	ZÁVĚR	61
6	SEZNAM LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	65
7	SEZNAM ZKRATEK.....	68

ÚVOD

Moje bakalářská práce vychází ze současné situace po nedávném přijetí nového zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (shodně též označováno jako praní špinavých peněz) a financování terorismu, kterým jsou do českého právního řádu implementována ustanovení směrnice Evropské unie upravující problematiku prevence praní špinavých peněz a financování terorismu. Ačkoliv mnohé povinnosti obsažené v nové právní úpravě již byly bankám ukládány dříve, jiné jsou pro banky zaváděny nově a v mnoha ohledech se teprve hledá, jakým způsobem je co nejlépe a zároveň efektivně zapracovat do jejich interních postupů.

Na základě většiny nelegálních činností dochází k vytváření zisků a výnosů ve velmi vysokých částkách. Takové výnosy lze pak označit za nelegální. Snahou osob, které je svou nelegální činností vytvořily, je, aby se takové výnosy „tvářily“ navenek jako zcela legální a nebylo tak možné se jejich prostřednictvím zpětně dopátrat k pachatelům této trestné činnosti.

K legalizaci výnosů z trestné činnosti může docházet mnoha způsoby, nicméně téměř vždy je v tomto procesu zahrnut i finanční sektor, zejména v podobě finančních institucí. Většina toků finančních prostředků při legalizaci výnosů z trestné činnosti je směřována prostřednictvím bank. Proto je v rámci boje proti legalizaci výnosů právě úloha bankovních subjektů stěžejní. Přibližně od druhé poloviny 20. století se tak využití bank pro legalizaci výnosů stalo předmětem zájmu státních orgánů a začala být přijímána regulatorní opatření ukládající bankám povinnosti různého druhu směřující k prevenci a odhalení praní špinavých peněz. Postupem doby tato regulatorní opatření nabývají na síle a neustále jsou přijímána další a propracovanější opatření, ať již ve formě právně nezávazných mezinárodních aktů nebo ve formě závazných právních předpisů vynutitelných ze strany států pod hrozbou rozličných sankcí.

Problematika praní špinavých peněz velice úzce souvisí i s prevencí financování terorismu, proto bývají obě tyto oblasti řešeny společně v rámci shodných preventivních opatření. Preventivní opatření, která jsou předmětem této práce, jsou zaměřena proti riziku legalizace výnosů z trestné činnosti, tak i financování terorismu. Ačkoliv se jedná o dvě odlišné oblasti nelegální činnosti, lze říci, že preventivní postupy jsou shodné jak

pro legalizaci výnosů (praní špinavých peněz), tak i pro možné financování terorismu. Proto jestliže se v textu dále hovoří o prevenci proti legalizaci výnosů, je v tomto zahrnuto a myšleno i financování terorismu, ačkoliv to není výslovně zmíněno.

1 VYMEZENÍ PROBLÉMU A CÍLE PRÁCE

Jelikož jsou ustanovení právních předpisů mnohdy formulována obecně, volba konkrétních opatření a nástrojů je víceméně ponechána na samotných bankách. Požadavkem však je, aby byla banka schopná dostát svým povinnostem v rámci odhalování a boje proti praní špinavých peněz – tedy aby vytvářela dostatečná preventivní opatření proti takovému druhu rizika zneužití. V rámci plnění těchto požadavků je tak potřeba vytvořit prostor pro využití teoretických znalostí o praní špinavých peněz a financování terorismu, jeho procesu a používaných metodách, dále k využití praktických zkušeností z uplynulé doby a zejména pak k nutnosti zohlednění konkrétního prostředí českého bankovního trhu a prostředí konkrétní banky především. Je zřejmé, že jiná opatření si vyžádají procesy v bance s vysokým počtem klientů a rozsáhlým množstvím nabízených produktů a jiná opatření budou zaváděna v bance udržující úzký kontakt s jednotlivými klienty.

Na základě těchto skutečností je pak bankami, resp. příslušnými zodpovědnými osobami za oblast prevence praní špinavých peněz v bance, hledáno takové nastavení interních postupů, kdy musí dojít k naplnění regulatorních požadavků a zároveň by taková řešení měla být i v rámci prostředí banky efektivní, tedy že na základě takových procesů skutečně dojde k požadovanému výsledku – odhalení provádění nebo pokusů o legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu. Na druhé straně je potřeba mít neustále na mysli i základní cíl banky jako podnikatelského subjektu na trhu – uplatňovaná opatření by měla mít v rámci možností co nejmenší nepříznivý dopad na obchodní stránku chodu banky.

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila pouze na některé otázky prevence praní špinavých peněz a financování terorismu v bance. Z této oblasti je pozornost věnována otázce tzv. rizikového klienta z pohledu rizika praní špinavých peněz a specifickému přístupu k němu, dále se budu zabývat otázkou politicky exponovaných osob a souvisejících zvláštních požadavků.

Významnou změnou do postupů a povinností bank v rámci Evropského hospodářského prostoru bylo přijetí tzv. třetí směrnice proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Přijetím této směrnice je zajištěno jednotné uplatňování postupů při prevenci

praní špinavých peněz v rámci všech příslušných států, v souladu s jednotným finančním trhem. Členské státy měly za povinnost uvedenou směrnicí implementovat do svých právních řádů k 15.12.2007. V České republice se tak stalo zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, s účinností ke dni 1.7.2008.

Ačkoliv banky měly možnost se povinnostmi vyplývajícími ze zákona, resp. ze směrnice, seznámit určitou dobu dopředu a mohly se na změny připravovat s časovým předstihem, řada z nich tak v termínu neučinila. Důvodem je jednak skutečnost, že některé otázky bohužel zůstaly v souvislosti s novou právní úpravou nejasné a banky si mnohdy nebyly jisty, jak konkrétně mají jednotlivé požadavky zákona plnit. K upřesnění ze strany regulátora a státních orgánů docházelo postupně a samozřejmě bude docházet i v budoucnu.

V rámci jednotlivých bank lze v přístupu k otázkám prevence praní špinavých peněz vyzorovat mírně odlišné směry – některé uplatňují z vlastní vůle opatření přísnější než je požadováno právními předpisy, na druhé straně u některých subjektů lze zaznamenat postup implementace nejnужnějších požadavků a shovívavější kontrolní mechanismy, kdy není postupováno přespříliš přísně. Jednotlivá řešení se samozřejmě liší i v závislosti na velikosti banky, na struktuře jejich klientů i na portfoliu poskytovaných služeb.

Řada opatření, která je na základě zákona nutno přijmout, mohou jít přímo proti obchodním záměrům bank, a tak je snahou najít takové řešení, aby byly naplněny požadavky zákona a orgánů dohledu a zároveň aby nebyl v nepřiměřené míře ohrožen či omezen obchod.

Banka tedy musí zavést interní postupy a opatření vyplývající z nově přijatých právních předpisů (zákon a prováděcí právní předpis). Nebudou-li tato opatření přijata a v dostatečné míře aplikována, pak z toho vyplývají pro banku určitá rizika.

Riziko obecně následně plyne i pro celou společnost, kdy nedostatečná preventivní opatření umožní prostřednictvím bankovního subjektu realizovat legalizaci výnosů z trestné činnosti. Nejen že pachatelé trestných činů tak budou moci snadněji užívat nelegálně získané peníze, ale i možnost odhalení osob páčající trestnou činnost se snižuje, což dále dává negativní signál k relativní nepostižitelnosti nelegální činnosti.

Konkrétním rizikem pro banku v případě neplnění zákonných požadavků je možnost postihu ze strany orgánu dohledu (České národní banky, Ministerstvo financí ČR), a to jak postihu ve formě uložení nápravných opatření, tak i dalších možných nástrojů, kterými Česká národní banka vůči subjektům finančního trhu disponuje, zejména pak udělení finanční pokuty.

Neméně závažným rizikem, které banka při neplnění svých zákonných povinností podstupuje, je riziko reputační. Následky ztráty důvěryhodnosti na základě informací, že banka umožnila (ať již úmyslně či nedostatečností svých opatření) legalizaci výnosů z trestné činnosti, mají pro banku existenční charakter. Byť jen pouhá informace, že by k legalizaci výnosů prostřednictvím konkrétní banky mohlo docházet, může způsobit zásadní reakce veřejnosti.

Cílem této práce je předložit návrh řešení specifických otázek v oblasti předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti, zejména ohledně rizikových klientů a tzv. politicky exponovaných osob, a to v prostředí běžné komerční banky působící na českém trhu.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

2.1 Pojem legalizace výnosů z trestné činnosti

Zkusme si představit, že se s vidinou zisku zabýváme nějakou nelegální činností, například distribucí drog. Na konci dlouhého dne, po který jsme prodávali jednotlivé dávky drog jejich uživatelům za hotové peníze, se ocitneme v situaci, kdy v kapse máme velkou spoustu bankovek, navíc o relativně nízkých nominálních hodnotách. A takto to půjde den za dnem a počet bankovek se závratným způsobem začne hromadit. V tom okamžiku pak musíme čelit jednomu závažnému problému, který nám však bude bránit si získané peníze užít. Protože se jedná o peníze z nelegální činnosti, nemůžeme jednoduše ten obrovský balík bankovek vzít a koupit si za hotové peníze mnoho luxusních aut či nemovitostí, protože pak bychom okamžitě upoutali nechtěnou pozornost a zároveň tak upozornili na onu nelegální činnost. Samozřejmě je tu i nebezpečí, že o peníze můžeme snadno přijít – může nám je někdo ukrást nebo mohou třeba i shořet. Nezbyvá nám tak nic jiného, než nastartovat proces praní vašich špinavých peněz.

Jako legalizace výnosů z trestné činnosti (mnohdy též označováno shodně jako praní špinavých peněz nebo money laundering) je označována snaha o uvedení peněz, které pocházejí z nezákonné činnosti, do běžného peněžního oběhu, a snaha nakládat s těmito prostředky jako s legálně nabytými. Základním předpokladem pro osoby legalizující výnosy z trestné činnosti je pak logicky snaha, aby nedošlo k odhalení zdroje těchto výnosů a snaha utajit pravého majitele peněžních prostředků. Ačkoliv praní špinavých peněz je záležitostí všech oblastí světa, jeho historie je spojována se Spojenými státy americkými, kde také vznikala i první státní protipatření – AML (Anti-Money Laundering) opatření.

Nejen v České republice je praní špinavých peněz trestným činem. Nebylo tomu tak vždycky a cesta k uplatňování státního postihu takového chování byla pozvolná. Až postavení do jisté doby běžného chování mimo zákon a hrozba sankcí přinesla dostatečnou ostražitost ze strany bank i jejich klientů.

Je třeba chápat, co vlastně může být praním špinavých peněz. Podmínkou pro kvalifikaci nějakého chování jako praní peněz musí existovat vazba na jinou nelegální činnost. Zkrátka pokud má někdo dost prostředků, času a energie prohánět své peníze celou sérií majetkových jurisdikcí přes několik papírových firem čistě jen tak, pro zábavu, tak potom jej za to stíhat nelze. Jiná situace však nastává, pokud se tak děje ve spojení se zločinem, tak pak je naplněna definice trestného činu praní špinavých peněz. Navíc – žádný zákon nebude bránit uložit na účet v bance milion v pětidolarových bankovkách. Ale když už to tak uděláte, musíte počítat s tím, že úřady chtějí vědět, kdo to udělal a odkud peníze pocházejí.

Za nejčastější zdroje nelegálních výnosů je považován obchod s drogami, hospodářská kriminalita, nezákonné sázkové aktivity a organizovaná prostituce. Z globálního pohledu však může vzniknout spor, co vše je považováno za nelegální činnost. Zatímco nad fundamentálními nelegálními činnostmi není třeba polemizovat, ohledně některých činností už to tak jasné není. Co je například považováno za korupci v USA, nemusí být považováno za korupci v Rusku. Dalším příkladem jsou výhry z internetových sázek, které jsou v některých státech mohou postaveny mimo zákon. Jak má pak být posuzován případ, kdy je sázka uskutečněna na počítači ve státě, který internetové sázení nepovoluje, zatímco společnost a server, na kterém byl sázka uskutečněna jsou umístěny v zemi, kde je takový způsob sázek legální? Měly by jiné státy přihlížet k legislativě jiných států a nepřijímat tyto sázky?¹ Co tedy může být v jednom státě výnosem z trestné činnosti, v jiném státě může být výnosem legálním.

2.2 Základní rysy praní špinavých peněz

Pokud bychom měli zobecnit cíle a snahy práce špinavých peněz, dostaneme se k následujícím základním rysům této činnosti.

Praní špinavých peněz nebude mít smysl, pokud na konci celého procesu, až se peníze vynoří na druhém konci, bude každý vědět, komu patří. Utajení skutečného vlastnictví peněz je základním předpokladem úspěšného procesu.

¹ POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.str. 589

Dále je nutné, aby bylo nemožné zpětně celou sérii provedených transakcí vysledovat. Stopy musejí být zamety tak dokonale, aby nikdo při veškeré snaze nemohl dojít až na úplný začátek procesu.

Bezpodmínečnou nutností je, aby během praní byla hotovost přetvořena do jiných majetkových forem. Praní špinavých peněz nebude mít smysl, pokud do procesu bude vloženo 10 milionů dolarů v pětidolarových bankovkách, a na konci bychom se opět dobrali k 10 milionům dolarů v pětidolarových bankovkách. Ono totiž fyzicky nakládat s takovým objemem peněz je skutečně nadlidský úkon a taktéž je složité velké objemy například při převozech utajit. Štos jednoho milionu liber v padesátilibrových bankovkách je téměř tři metry vysoký. Peníze tedy musí změnit podobu!

A konečně celé praní špinavých peněz by nebylo úspěšné, pokud by se peníze nedostaly zpět do rukou iniciátora procesu. Ten si tak v celé složité spleti převodu a transakcí musí ponechat kontrolu nad jejich cestou. Kdyby se stalo, že mu někdo peníze ukradne, patrně by se jich nemohl domáhat klasickou soudní cestou – vždyť on sám je legálně nenabyl a tak by žádný soud na světě nemohl jeho vlastnické právo chránit. Musí se tedy postarat o to, aby ho v průběhu procesu o peníze nikdo nepřipravil.

2.3 Proces praní špinavých peněz

Na začátku potřeby vyprat špinavé peníze jsou vždy platby v hotovosti za zboží nebo služby nelegálního charakteru. Tyto hotové peníze je třeba umístit do legálního oběhu, nejlépe na účet u banky, dále smést stopy množstvím transakcí a převodů a na konci už legálně se tvářící peníze bez problému použít.

Celý proces lze popsat níže uvedenými stádii, která v reálu nemusejí být přesně vymezena a samozřejmě se mohou překrývat.

2.3.1 Umístění - Placement

Tato úvodní etapa spočívá v tom, umístit hotovost do oběhu – nejčastěji se tak děje vložení na bankovní účet. Dalším z možných způsobů umístění hotovosti je nákup movitých věcí – starožitností a uměleckých děl.

Používání velkého množství bankovek je totiž vždy podezřelé. Navíc velké množství bankovek s nízkou nominální hodnotou způsobuje potíže s jejich převozem. V minulých dobách se práci peněz potýkali s problémem, že museli přepravovat třeba hned několik kufrů plných peněz po celém městě se snahou udat je v některé místní bance. Paradoxně pak v bance nebyl problém v obezřetnosti bankovních úředníků, ale v technických potížích spočítat takové množství bankovek a tyto přijmout.

Později, když začala být hotovost vyvážena přes státní hranice do států s méně přísnou bankovní regulací, stále bylo pro převážející riziko, že jejich zavazadla budou odhalena při celní kontrole, nicméně díky laxnímu přístupu celních orgánů tyto převozy slavily velký úspěch.

V praxi se v časech po zavedení zpřísněných opatření ze strany státu začalo s ukládáním menších částek, u kterých je předpoklad, že nevzbudí tolik pozornosti. U vkladů nad stanovený limit se postupuje mnohdy tak, že celková částka je rozdělena na několik menších částek, které jsou pod stanoveným limitem (tzv. smurfing). Jelikož odhalování těchto postupů je relativně snadno dohledatelné v případě ukládání u téže banky, je i smurfing předmětem opatření ze strany bank.

Shromažďování nelegálně nabytých peněz na účtech probíhá většinou tak, že se nezákonné zisky ukládají dohromady s legálně nabytými penězi, často při provozu podniků a firem, pro které je typická manipulace s malými hotovostmi (restaurace, směnárny)².

Je tedy patrné, že v této fázi jsou práci peněz nejzranitelnější. Jelikož v této fázi lze nejjednodušeji dopátrat původního majitele a zdroje, je tato etapa nejdůležitější a zároveň i nejobtížnější.

2.3.2 Vrstvení – Layering

V druhé etapě jde především o samotné zastření nelegálního původu peněz. Může se jednat o různé transakce prostřednictvím účtů, nákupy a prodej cenných papírů, nemovitostí, uměleckých děl – jde o to vytvořit systém složitých a nepřehledných operací, které zametou stopy původu a znemožní dopátrat ze původních

² POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.str. 591

vlastníků. V této etapě se uplatňují tedy jak operace s hotovostí, tak i bezhotovostní platební styk.

Pro banku to znamená, že nevěnuje pozornost pouze nakládání s hotovostí, ale taktéž i podezřelým transakcím v rámci bezhotovostních služeb nebo dealingu. Ačkoliv v této fázi je samozřejmě možnost odhalit toky praní špinavých peněz opět o něco nižší, i přesto je vhodné věnovat operacím jednotlivých klientů patřičnou obezřetnost a pokusit se tak překazit jejich snahy o legalizaci výnosů.

2.3.3 Integrace

Jedná se o závěrečnou etapu v procesu praní špinavých peněz, kdy se původně „špinavé“ peníze ve formě navenek nezávadného příjmu vracejí zpět jejich původnímu majiteli.

2.4 Zastírání původu peněz

Pokud se podíváme na proces praní špinavých peněz, tak ne ve všech případech se jedná o pachatele, jimiž jsou zločinecké organizace a drogové mafie. Zastírat skutečný původ peněz může být v zájmu některých osob, u nichž se provádění nelegální činnosti nečeká.

Jedná se například o podniky, které se snaží vyhnout daňovým povinnostem, nebo se může jednat i o jednotlivce, kteří potřebují ukrýt své bohatství. Důvody a motivace jsou různé. V jednom případě se snahou skrýt bohatství před partnerem při rozvodu, nebo se může jednat o snahu vyvést svůj majetek do geografických oblastí, které vládnou poněkud příznivější daňovou legislativou. Italský návrhář Aldo Gucci dokázal vyprat přes množství papírových firem více než 11 miliónů dolarů, aby se k nim nemohly dostat americké daňové úřady.

Praní peněz dokonce mohou iniciovat i samy vlády, které tajným způsobem chtějí uškodit teroristickým skupinám a na druhé straně podpořit bojovníky za svobodu. Stalo se tak v případě vlády Spojených států známém pod názvem Irán – Contra.

Prostřednictvím Saudské Arábie byly Iráncům dodávány zbraně a takto získané peněžní prostředky pak byly směřovány do rukou nikaragujským povstalcům Contras.

V těchto souvislostech lze vzpomenout i případ Ferdinanda a Imeldy Marcosových z Filipín, kteří se ve snaze přesunout a ukrýt peníze pro případ, že jejich vláda bude ukončena, transferovali prostředky do mnoha míst ve Spojených státech, Švýcarsku, Francii, Anglii, Panamě a Austrálii. Jejich nástupci tak nebyli schopní dopátrat místo, kde byly prostředky uloženy. Mimo Filipíny mělo být celkem odvedeno okolo 5 – 10 miliard dolarů³.

³JEFFREY, R. *Pánové z prádelny špinavých peněz*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1995. 289 s. ISBN 80-85928-06-X. str. 33

3 ANALÝZA PROBLÉMU A SOUČASNÉ SITUACE

3.1 OPATŘENÍ PROTI PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚŽ

3.1.1 Z historie preventivních opatření

Jak již bylo naznačeno v předcházejícím textu, jedna z prvních opatření v boji proti praní špinavých peněz byla zaváděna ve Spojených státech, a to v roce 1970 přijetím zákona o bankovním tajemství. Jednalo se o povinnost bank a finančních institucí ohlašovat hotovostní transakce na 1.000 USD státním orgánům. Jelikož se jednalo limit poměrně nízký a docházelo k velkému počtu takových hlášení, byla později hranice zvýšena na hodnotu 10.000 USD. I přesto však takto stanovená povinnost nebyla povinnými subjekty dodržována, a boj proti praní tak zůstával stále neefektivní. Třebaže tehdy americké banky zaplatily na pokutách za neplnění ohlašovací povinnosti dohromady 20 milionů dolarů, ale ani tak povinnost hlásit transakce nebyla brána příliš vážně. A to se psal už rok 1985.

Americké úřady se rozhodly pro akci a provedly rozsáhlou kontrolu v Bank of Boston. Obvinily ji ze závažného porušování zákona o bankovním tajemství – celkem nebylo předepsaným způsobem hlášeno na 1163 transakcí v celkové hodnotě 1,22 miliardy dolarů. Samozřejmě následovala i na tehdejší dobu vysoká pokuta od úřadů ve výši 500.000 dolarů. Následovaly obrovské pokuty i pro jiné banky: Bank of New England ve výši 1,2 milionu dolarů, Crocker National Bank ve výši 2,25 milionu dolarů.⁴ Až následné přijetí zákona, kterým bylo praní špinavých peněz v souvislosti s kriminálními aktivitami prohlášeno za trestný čin, vzbudilo řádnou pozornost institucí při provádění příkázaných opatření.

Opatření proti praní špinavých peněz uplatňovaná ve Spojených státech zůstávají dodnes jednoznačně jedny z nejpřísnějších. Samozřejmě další státy postupně zaváděli podobná opatření a ačkoliv se jednotlivé přístupy mohou lišit, cíl zůstává stejný.

⁴ JEFFREY, R. *Pánové z prádelny špinavých peněz*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1995. 289 s. ISBN 80-85928-06-X.. str. 39

Odčerpávání výnosů z trestné činnosti je jedním z účinných nástrojů boje proti kriminalitě. Například škody z odhalené trestné činnosti v České republice se podle oficiálních čísel pohybují kolem 50 mld. korun ročně⁵, přičemž skutečná neodhalená škoda je samozřejmě několikrát vyšší.

3.1.2 Mezinárodní spolupráce a regulace

Od osmdesátých let minulého století se postupně vytvářely všeobecné standardy představující překážky pro praní špinavých peněz, včetně spolupráce státních i nestátních orgánů na mezinárodní úrovni. V souvislosti s rozšiřováním mezinárodního terorismu se od roku 2000 dosud existující struktury začaly používat i pro boj proti financování terorismu.

Boj proti praní špinavých peněz pro větší efektivnost si z logiky věci žádá spolupráci mezi státy, neboť rozdílná legislativa je spíše záležitostí hrající do karet snahám o zastření původu peněz. Proto má zásadní význam harmonizace legislativy a postupů mezi jednotlivými zeměmi. Úspěchy při koordinaci prevence proti praní špinavých peněz lze zaznamenat až koncem osmdesátých let 20. století.

Za první pokus o mezinárodní opatření se považuje doporučení Rady Evropy z roku 1980 ve vztahu ke zneužívání, prevenci a kontrole drog. V počátcích se tedy jednalo o spojování praní špinavých peněz pouze s bojem proti drogám. Až později byly zahrnuty i další druhy nelegální činnosti (v listopadu 1990 přijetí Úmluvy Rady Evropy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu).

Výsledkem prvních mezinárodních jednání bylo v roce 1988 přijetí *Deklarace principů* Basilejským výborem pro bankovní dohled. Principy se soustředily na čtyři oblasti: identifikace zákazníka, dodržování zákonů, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení a systém kontroly dodržování takových zásad.

Konvence Organizace spojených národů proti legálnímu obchodování s drogami a narkotiky (Vídeňská konvence) taktéž z roku 1988 byla dalším pokrokovým počinem v rámci mezinárodní spolupráce. Bylo dohodnuto, že pachatelé trestného činu praní špinavých peněz mají být vydáváni k potrestání i do zahraničí.

⁵ důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, sněmovní tisk č. 385/0

V červenci 1989 se státy G7 rozhodly k vytvoření mezivládního projektu s názvem Financial Action Task Force against money laundering (FATF), které má za úkol monitorovat budování systému proti praní špinavých peněz v členských státech. FATF se zabývá praním špinavých peněz komplexně – sleduje nové trendy a techniky, přijímá příslušná doporučení a taktéž se angažuje i v rámci států nečlenských. FATF je dnes obecně uznávaným subjektem, jehož úkolem je vytvářet standardy a politiku boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu, které mají být dále přijímány do vnitrostátních právních řádů. FATF vytváří například seznam zemí a teritorií, které podle této organizace neudržují dostatečná opatření k praní špinavých peněz. V současné době se na udržovaném seznamu již nenachází žádná země, posledním vyškrtnutým státem byl v roce 2006 Myanmar. K dnešnímu dni má FATF 34 členů (členem je i Evropská unie, Česká republika dosud členem není) a na 27 regionálních organizací je přidruženými členy nebo pozorovateli.⁶ Existence FATF je omezena mandátem na dobu, po kterou budou členové považovat jeho existenci za potřebnou⁷.

Velmi podstatným počinem v rámci FATF bylo vypracování Čtyřiceti doporučení proti praní špinavých peněz v roce 1990. Po teroristických útocích byla navíc vydána ještě dalších osm Speciálních doporučení týkající se boje proti financování terorismu plus později jedno doplňující. Doporučení obsahují pravidla a požadavky na banky i na státy. Jejich význam je dosti velký – jsou celosvětově uznávaným standardem pro boj proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Například při přípravě úpravy Evropské unie vycházeli její tvůrci právě z těchto dokumentů přijatých v rámci FATF.

Regulace nemusí vždy pocházet od státních orgánů, aktivitu mohou vyvinout i samotné finanční instituce. Několik významných švýcarských bank (ABN Amro, Banco Santander, Barclays, Credit Suisse Group) společně s americkým konglomerátem Citigroupbank v přijaly Kodex proti praní špinavých peněz, známý zejména jako Wolfsbergské principy (podle města vzniku ve Švýcarsku). Postupně byly principy

⁶ Řádným členem FATF je např. i Gulf Cooperation Council, což zajišťuje že jeho členové (např. Saudská Arábie, Bahrain, Spojené arabské emiráty), ačkoliv sami nejsou přímo členy FATF, taktéž musí dodržovat standardy boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Prostřednictvím členů a pozorovatelů tak FATF zasahuje cca 182 států.

⁷ Současný mandát FATF je určen pro období do roku 2012.

adoptovány i dalšími bankami. Jsou významné ze dvou pohledů: jdou nad rámec mezinárodně platných doporučení a standardů FATF a navíc jsou globálně prosazovány samotnými bankami včetně poboček v tzv. off-shore centrech.

3.1.3 Regulace na úrovni Evropské unie

Státy Evropské unie podnikly v oblasti prevence praní špinavých peněz společné kroky v rámci regulace a dohledu. Jde o opatření, která jsou v souladu s myšlenkou, že banky samotné nejsou zodpovědné za odhalování praní špinavých peněz. Ale mají se alespoň pokusit práčům znepříjemnit jejich život. Banky se mají snažit poznávat své klienty, znát co nejvíce podrobností a napomáhat tak rozpoznávat podezřelé aktivity v jejich rané fázi.

Společný postup členských států byl zajištěn přijetím směrnice Rady evropského společenství č. 91/308/EHS ze dne 10. června 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz. Směrnice byla v roce 2001 novelizována směrnicí Rady a Evropského Parlamentu č. 2001/97/ES.

Kompletní aktuální novou úpravu pak přinesla směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005, o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu (tzv.rámcová směrnice) a směrnice Komise 2006/70/ES ze dne 1. srpna 2006, kterou se stanoví prováděcí opatření ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES, pokud se jedná o definici „politicky exponovaných osob“ a technická kritéria pro zjednodušené postupy hloubkové kontroly klienta a pro výjimku na základě finanční činnosti vykonávané příležitostně nebo ve velmi omezené míře (tzv. prováděcí směrnice).⁸

⁸ Součástí evropské regulacev boji proti praní špinavých peněz jsou i další předpisy, které určitým způsobem souvisejí s tou problematikou (např. nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005 ze dne 26. října 2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící).

3.1.4 Regulace v České republice

3.1.4.1 Zákon

Právní úprava prevence praní špinavých peněz v České republice je založena na harmonizaci této oblasti prostřednictvím aktů Evropské unie. Právní akty Evropské unie jsou do českého právního řádu implementovány zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen „AML zákon“). Cílem zákona je zabránit zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a zároveň je cílem vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání.

Zákonem, který byl přijat v červenci 2008, byly implementovány následující evropské předpisy:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES (tzv. rámcová směrnice)
- Směrnice Komise 2006/70/ES (tzv. prováděcí směrnice)
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005 ze dne 26. října 2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006 ze dne 15. listopadu 2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků.

Právní úprava samozřejmě také vychází i z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.

Zákon se vztahuje na praní špinavých peněz bez ohledu na to, zda k nezákonnému jednání došlo v České republice nebo v jiném státě. Myšleno je jak samotná legalizace výnosů, financování terorismu, ale i spáchání trestného činu z něhož prostředky pocházejí. Příslušný orgán České republiky zabývající se oznámeným případem má nástroje a prostředky k tomu, aby takto získané informace předal orgánům dalších států.

Realizace implementace AML směrnice byla nakonec provedena pomocí zcela nového zákona, který tak zrušil dosavadní zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti praní špinavých peněz, a to z důvodu, že implementace představovala změnu v téměř každém ustanovení, tudíž pro přehlednost byl přijat zákon nový. Většinu

ustanovení mimo působnost směrnice AML zákon přebírá z předchozího zrušeného zákona.

Za hlavní změny nové právní úpravy z roku 2008 lze označit tyto:

1. přesnější vymezení okruhu povinných osob. Jedná se vždy o podnikatelské subjekty, které příslušné činnosti vykonávají jako předmět svého podnikání. Kromě úvěrových a finančních institucí jsou povinnými osobami i například provozovatelé obchodů s kulturními památkami nebo s předměty kulturní hodnoty, bazarů a zastaváren a dále za splnění určitých předpokladů dokonce i podnikatelé, kteří přijímají nadlimitní hotovostní platbu.
2. snížení limitní hodnoty pro obecnou povinnost identifikace.
3. možnost převzetí identifikace a zjištění skutečného majitele, které provedla jiná úvěrová nebo finanční instituce v České republice.
4. oprávnění povinných osob požadovat konkrétní informace o obchodech a původu zdrojů, aby byly schopny posuzovat podezřelé obchody.
5. u rizikových klientů provádění tzv. kontroly (customer due diligence) překračující rámec identifikace. Povinným osobám je stanovena povinnost zkoumat okolnosti konkrétního obchodu nad 15.000 EUR, a na druhou stranu je klientovi ukládána povinnost součinnosti při poskytování takových informací. V souladu s evropskou směrnicí se však dává možnost, aby povinná osoba svou vlastní kvalifikovanou úvahou určila rozsah kontroly klienta na základě vlastního hodnocení rizik.
6. jednoznačný zákaz korespondenčního styku s „shell“ bankami (papírové banky) a bankami jejich činnost podporující. Jedná se o naplnění požadavku 18. doporučení FATF a zároveň ustanovení AML směrnice.

K zákonu pak byla Českou národní bankou vydána pouze jediná prováděcí vyhláška.

Zákon je založen na principu sledování podezřelých obchodů. Podezřelým obchodem je takový, u něhož lze na základě některých příznaků i s nižším stupněm pravděpodobnosti předpokládat, že prostředky v něm použité pocházejí z trestného činu, nebo mají být užity ke spáchání aktivit souvisejících s terorismem. Podezřelé obchody je povinná osoba povinna hlásit ministerstvu financí.

V zákoně není rozlišován druh trestné činnosti, z níž má výnos pocházet. Mezinárodní definice většinou zahrnují pouze některé predikativní trestné činy, které jsou schopné zajistit výnos. V tomto duchu jde tedy zákon jistým způsobem nad rámec rámcové směrnice, která určuje hranici, o které trestné činy by se mělo jednat, nicméně zákon tak činí z důvodu, že povinné osoby nejsou schopné rozlišovat jednotlivé druhy trestné činnosti a nepřenáší tak na ně povinnost vyhodnocovat, jedná-li se o legalizaci výnosů.

Povinné osoby

Oproti předcházející právní úpravě byl značně rozšířen okruh subjektů, na který se AML zákon vztahuje – tzv. povinné osoby. Těmi jsou nejen podle rámcové směrnice úvěrové a finanční instituce (tedy i banky), jejichž výčet je jednotný pro celé evropské právo, odpovídající definici úvěrové a finanční instituce ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu. Kromě těchto osob jsou povinnosti AML zákona povinny plnit i osoby, které vykonávají činnosti, při nichž by mohlo docházet k legalizaci výnosů nebo by mohly být zneužity pro financování terorismu – například držitelé povolení k provozování sázkových her v kasinu, osoby oprávněné k obchodování s kulturními památkami či použitým zbožím, osoby poskytující služby spočívající v zakládání právnických osob.

Zákon však musí zohlednit i zajištění některých ústavních práv. Je tak uznáváno profesní tajemství a to výjimkou z oznamovací a informační povinnosti u auditorů, účetních, soudních exekutorů, daňových poradců a taktéž notářů a advokátů.

Identifikace, kontrola

Povinnost identifikace⁹ je bance stanovena vždy před uskutečněním obchodu, jestliže jeho hodnota dosáhne limitu 1.000 EUR.

Dále jsou však stanoveny některé obchody či situace, kdy se identifikace klienta provádí bez ohledu na výši částky obchodu (například při vzniku obchodního vztahu nebo při uzavírání smlouvy o účtu).

⁹ Identifikace znamená zjištění předepsaných identifikačních údajů, jejich zaznamenání a ověření z předložených dokumentů.

Další povinností je provádění tzv. kontroly klienta. Ta se provádí, jestliže hodnota obchodu bude 15.000 EUR a vyšší, dále například i obchodů politicky exponovaných osob nebo opět při vzniku smluvního vztahu nebo uzavírání smlouvy o účtu.

Kontrola klienta zahrnuje:

- získání informací o účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu,
- zjišťování tzv. skutečného majitele (pokud je klientem právnická osoba),
- získání informací potřebných pro provádění průběžného sledování obchodního vztahu,
- přezkoumávání zdrojů peněžních prostředků.

S ohledem na to, že u některých klientů by identifikace či provádění kontroly bylo zbytečné, umožňuje zákon výjimky z identifikace nebo kontroly. Jedná se zejména o ty klienty, kteří jsou sami povinnými osobami, a jejichž identita je dostatečně známá a průhledná a taktéž zde není předpoklad, že by své aktivity zneužívali k praní špinavých peněz nebo financování terorismu.

Finanční analytický útvar

Dle rámcové směrnice má každý členský stát povinnost zřídit jedinou ústřední finanční zpravodajskou jednotku, která je odpovědná za přijímání oznámení o podezřelých obchodech. V České republice je touto jednotkou již od roku 1996 Finanční analytický útvar – odbor Ministerstva financí (FAÚ). K průběžnému styku s FAÚ musí banka osoba určit kontaktní osobu, která by tak měla být dostatečně kvalifikovaná, aby byla schopna zajistit úplnost a smysluplnost oznámení podezřelého obchodu a taktéž i zajistit provedení opatření, o kterých rozhodne ministerstvo. Významné je i další využití těchto kontaktních osob při předávání informací mezi povinnou osobou a ministerstvem.

FAÚ není orgánem činným v trestním řízení a nemá ani pravomoci takového orgánu. Má za úkol provádět analýzu oznámení o podezřelých obchodech a zjišťovat důvodná podezření ze spáchání trestného činu. V takovém případě je pak oznámení dále postupováno orgánům činným v trestním řízení.

System vnitřních zásad

Bance je AML zákonem uložena povinnost vypracovat písemně systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření k naplnění povinností stanovených tímto zákonem. Co všechno musí systém vnitřních zásad banky obsahovat, je upřesněno v zákoně.

Pro účely tohoto textu je podstatné, že součástí systému vnitřních zásad je mj. podrobný demonstrativní výčet znaků podezřelých obchodů, které se mohou v příslušné konkrétní bance vyskytnout, dále je to popis způsobu identifikace klienta, včetně přijatých opatření banky k rozpoznání politicky exponovaných osob, a postupy pro provádění kontroly klienta (zahrnující zjištění skutečného vlastníka).

Model není schopen definovat všechna kritéria pro obrovské množství operací, které klienti mohou uskutečňovat a uskutečňují. Podezření z praní špinavých peněz je intuitivní záležitostí, která vychází ze zkušeností pracovníka banky a z jeho znalosti klienta. Zákon nechává na bankách, aby si stanovily kritéria na základě vlastních poznatků, neboť transakce s rysy podezřelého obchodu může mít rozdílné rysy v jednotlivých bankách.

3.1.4.2 Vyhláška č. 281/2008 Sb.

K provedení AML zákona byla Českou národní bankou vydána vyhláška č. 281/2008 Sb., ze dne 1. srpna 2008 o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále též jako „AML vyhláška“).

Oproti předchozí právní úpravě, kdy na dnes již zrušený zákon navazovalo více podzákoných předpisů (vyhláška ministerstva financí, vyhláška a opatření České národní banky), bylo již od počátku počítáno pouze právě s jedním prováděcím předpisem, neboť ostatní relevantní skutečnosti dosud v prováděcích předpisech upravované jsou již nyní obsaženy přímo v AML zákoně nebo v jiných předpisech, případně budou zveřejňovány pouze jako informace prostřednictvím internetu.

Jak již z názvu vyhlášky vyplývá a jak je konkrétně řečeno v úvodních ustanoveních vyhlášky v § 1, zaměřuje se předpis pouze na některé aspekty v

bankovním systémem vnitřních zásad. Vyhláška tedy upravuje požadavky na zavedení a uplatňování postupů:

- postupů pro provádění kontroly klienta a stanovování rozsahu kontroly klienta odpovídající riziku legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v závislosti na typu klienta, obchodního vztahu, produktu nebo obchodu,
- metod a postupů pro posuzování rizik, řízení rizik, vnitřní kontrolu a zajišťování kontroly nad dodržováním povinností stanovených zákonem.

S ohledem na široký okruh povinných osob dle zákona AML pak nutno připomenout, že vyhláška AML se vztahuje pouze na úvěrové a finanční instituce, jako subjekty, které podléhají doзору České národní banky a které jsou zároveň nejvýznamnější pro vytváření prevence pro praní špinavých peněz a financování terorismu.

3.1.4.3 Uznávané standardy

Státní i evropské orgány při tvorbě regulace bankovní činnosti se významně inspiroují všeobecně uznávanými standardy, dokumenty a dalšími poznatky v oblasti AML, jejichž autory jsou organizace ve své činnosti zaměřené na AML – např. organizace FATF, Basilejský výbor pro bankovní dohled.

Česká regulace bank pak samotným bankám při zavádění jejich systémů vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření „doporučuje“, aby se také podobnými mezinárodními dokumenty a závěry inspirovaly. Odkaz na vhodnost použití mezinárodně uznávaných standardů pro systém vnitřních zásad banky nalezneme ve vyhlášce č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. Pro oblast praní špinavých peněz je takový pokyn stanoven přímo ve vyhlášce č. 281/2008 v § 4 odst. 2, kde je bankám stanovena povinnost přihlížet k uznávaným a osvědčeným principům a postupům v oblasti předcházení legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Které

standards považuje Česká národní banka za uznávané, je publikováno prostřednictvím zvláštního úředního sdělení¹⁰.

3.1.4.4 Jiná opatření prevence praní špinavých peněz

Sám AML zákon svým názvem napovídá, že se zaměřuje a upravuje pouze některá opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Patrně není zcela v možnostech státu úspěšně regulovat vše, kde by mohlo docházet k činnostem napojeným či souvisejícím s legalizací výnosů a financováním terorismu, nicméně na rozvoj a vynalézavost u těchto praktik států samozřejmě reagují novými opatřeními s cílem jim zabránit.

Kromě již zmiňovaných některých opatření v rámci AML zákona a vyhlášky tak existují i další regulace související s ekonomickou činností subjektů, při níž by mohlo docházet k nežádoucím finančním přesunům. Jedná se například o regulaci hotovostních plateb prostřednictvím zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. Praktický dopad a také kontrolovatelnost a vymahatelnost zákona není patrně ideální, nicméně povinnost pro podnikatelské subjekty provádět platby přesahující stanovenou výši – 15.000 EUR – prostřednictvím bankovních převodů by měly mít subjekty při obchodních transakcích na paměti.

Dalším předpisem přímo závazným pro banku je i nařízení Evropského Parlamentu a Rady 1781/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků. Jedná se o předpis regulující oblast platebního styku a zajišťující možnost dohledání a identifikaci osob provádějících platby.

3.1.4.5 Působení zahraničních bank na území České republiky

Na území České republiky mohou podle zákona o bankách¹¹ kromě českých bankovních subjektů působit i banky zahraniční. Legislativním jazykem jsou

¹⁰ Úřední sdělení České národní banky ze dne 18. července 2007 k pravidlům obezřetného podnikání bank, spořitelnic a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

označovány jako tzv. pobočky zahraničních bank. Banky se sídlem ve státech Evropského hospodářského prostoru mohou vykonávat na území České republiky svou činnost i bez založení pobočky, pokud jejich provozování nemá charakter trvalé hospodářské činnosti. V mnoha ohledech je žádoucí, aby pak i tyto banky při činnosti zde prováděné podléhaly stejným povinnostem jako domácí banky, oblast prevence legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu logicky nevyjímaje.

Řečí AML zákona je tak stanoveno výslovně v § 2 odst. 2 písm. a), kde jsou zahraniční banky s pobočkami, organizačními složkami nebo provozovny na území České republiky zahrnuty do subjektů, na něž se zákon vztahuje. §2 odst. 2 písm. b) pak do působnosti zákona zahrnuje zahraniční banky, které na území České republiky pouze poskytují služby bez zřízení pobočky, organizační složky nebo provozovny.

Podobně pak pobočky zahraničních bank zahrnuje do působnosti i AML vyhláška v § 2 odst. 2, kde hovoří o zahraničních osobách právnických i fyzických, které jsou úvěrovou nebo finanční institucí, a které na území České republiky působí prostřednictvím své pobočky, organizační složky nebo provozovny. Dle tohoto ustanovení se tedy i na pobočky zahraničních bank vztahují povinnosti stanovené AML vyhláškou.

¹¹ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

3.2 FINANCOVÁNÍ TERORISMU

Zjednodušeně by se dalo říci, že financování terorismu představuje opačný postup než praní špinavých peněz. Tedy že nejprve existuje nějaká suma peněz, která je následně použita nebo zamýšlena k nelegální činnosti, konkrétně financování terorismu, zatímco u praní špinavých peněz nejprve dojde k nelegální činnosti a peněžní prostředky z ní získané jsou pak předmětem praní. Ve skutečnosti je samozřejmě možné, že i prostředky zamýšlené k užití financování terorismu mohou pocházet z nelegálních zdrojů, může se však jednat i o peníze doposud „čisté“.

Evropská definice financování terorismu je uvedena v rámcové směrnici v článku 1 odst. 4, kde se uvádí, že financováním terorismu se rozumí poskytnutí nebo shromažďování finančních prostředků, jakýmkoli způsobem, přímo nebo nepřímo, se záměrem nebo s vědomím toho, že budou zcela nebo zčásti použity ke spáchání některého z trestných činů přímo uváděných v evropských předpisech o boji proti terorismu.

Český AML zákon však odkazuje na definici teroristických činů dle trestního zákona a chápe financování terorismu jako shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude použit k spáchání trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu nebo k podpoře osoby nebo skupiny osob připravujících se ke spáchání takového trestného činu. Financováním terorismu dále zákon chápe i jednání, které vede k poskytnutí odměny nebo odškodnění pachatele trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo osoby pachateli blízké ve smyslu trestního zákona, nebo sbírání prostředků na takovou odměnu nebo na odškodnění.

K prevenci financování terorismu se uplatňují shodné postupy jako u legalizace výnosů z trestné činnosti s přihlédnutím k některým specifickým požadavkům.

3.3 RIZIKOVÝ KLIENT

3.3.1 Pravidla přijatelnosti a kategorizace klientů

Při své činnosti jsou banky povinny provádět zjišťování a řízení rizik, která pro finanční systém a pro ně samotné vyplývají z jejich možného zneužití k legalizaci výnosů nebo financování terorismu. K účinnosti postupů a opatření přispívá i tzv. *kategorizace klientů* na základě bankou zvolených pravidel přijatelnosti.

Vytvořit pravidla přijatelnosti klienta musí banka dle požadavku AML vyhlášky. Na základě těchto vlastních specifických pravidel je pak vytvořen u každého klienta tzv. *rizikový profil*, který následně slouží zejména pro zjišťování a vyhodnocování podezřelých obchodů. Zjištěný rizikový profil klienta je pak bankou použit pro kategorizaci klientů do zvolených kategorií. Základními kategoriemi jsou v zásadě 3 kategorie: klienti nepřijatelní, klienti rizikovní a klienti nerizikovní.

3.3.2 Nepřijatelný klient

V rámci pravidel přijatelnosti musí banka ve svých vnitřních předpisech stanovit podmínky, za kterých s klientem nebude uzavírat obchodní vztah, případně již existující vztah ukončí. Jedná se tedy v zásadě o tak závažné okolnosti, které pro banku představují důvod příslušného klienta nepřijmout.

3.3.3 Pojem rizikový klient

Rizikovým klientem je takový klient, u něhož byl zjištěn alespoň jeden rizikový faktor. Co je považováno za rizikový faktor, je opět relativně otevřená otázka.

Zatímco AML vyhláška výslovně uvádí konkrétní rizikové faktory, které musí být do vnitřních pravidel přijatelnosti a posuzování rizikového profilu klienta zahrnuty, je opět samostatným rozhodnutím banky, pokud k těmto faktorům přidá i některé další, které sama považuje za důležité. V zásadě tedy cokoli, co v očích banky zvyšuje riziko, že by klient mohl při svých obchodech s bankou provádět legalizaci výnosů z trestné činnosti, může být zahrnuto do přehledu rizikových faktorů.

3.3.4 Pojem nerizikový klient

Jestliže nebudou naplněny podmínky pro nepřijatelnost klienta ani podmínky v podobě rizikového faktoru, jedná se o klienta, který nepředstavuje z pohledu banky riziko provádění praní špinavých peněz nebo financování terorismu. Nerizikovní klienti budou tvořit většinu z celkového objemu klientů. Nicméně i vůči těmto klientům je třeba dodržovat AML opatření v podobě průběžného vyhodnocování okolností, na základě kterých by se klient mohl stát klientem rizikovým.

3.3.5 Monitoring rizikového profilu

Zjišťování rizikových faktorů u klientů nelze vztáhnout pouze k okamžiku navázání obchodního vztahu, ale je nutné aby monitoring rizikového profilu klienta probíhal průběžně i během trvání vztahu.

3.3.6 Míra rizikovosti

Zatímco kategorie klientů nerizikových a nepřijatelných již není nutné dále členit a postupy vůči nim jsou víceméně jasné, kategorie klientů rizikových si zaslouží větší pozornost.

Záleží na rozhodnutí banky, zda bude zohledňovat velikost míry rizika, kterou rizikovní klienti mohou představovat, a provádět určitou klasifikaci v rámci kategorie rizikových klientů.

3.3.7 Označování a sdílení informací

Právní předpisy vyžadují, aby veškeré procesy v bance byly zpětně dohledatelné a rekonstruovatelné. Je tak třeba při nastavování procesu označování rizikových kategorií splnit tyto požadavky a systematicky uchovávat veškeré potřebné informace.

3.4 POLITICKY EXPONOVANÉ OSOBY

3.4.1 Pojem politicky exponovaná osoba

Osoby, které představují zvláštní riziko legalizace výnosů z trestné činnosti, jsou tzv. politicky exponované osoby – anglicky „politically exposed persons“, zkráceně PEP. AML zákon používá pro tyto osoby doslovný překlad z anglického PEP – tedy termín „politicky exponovaná osoba“, nicméně i v běžné mluvě se zachovává a užívá označení z anglického originálu, a tak se můžeme setkat s českým slangovým označováním těchto osob i například jako PEPíci.

Kdo je tedy PEP neboli politicky exponovaná osoba? Na tuto otázku neexistuje zcela jednoznačná odpověď, neboť jednotlivé definice osob považovaných za PEP se liší podle příslušné legislativy nebo příslušného standardu a jediná universální definice neexistuje. Proto se musíme na PEP dívat očima jednotlivých jurisdikcí nebo institucí.

Podobně jako i jiné otázky praní špinavých peněz, je i problematika PEP řešena v rámci mezinárodních aktivit formulující mezinárodně uznávané standardy, zejména FATF. Například i materiály vypracované skupinou The Wolfsberg Group odkazují v otázce PEP na standardy FATF jako stěžejní úpravu PEP.

3.4.2 Obecně k politicky exponovaným osobám

Politicky exponovaná osoba je taková osoba, která může mít jistý politický vliv, na jehož základě pak může zároveň docházet k aktivitám odpovídajícím legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu.

Obecně se politicky exponovanými osobami rozumí fyzické osoby, kterým jsou nebo byly svěřeny významné veřejné funkce a nejbližší rodinní příslušníci nebo osoby známé jako blízcí společníci takových osob. Status politicky exponované osoby navíc zůstává alespoň ještě po určitou dobu po ukončení výkonu významné veřejné funkce.

PEP je vždy pouze fyzická osoba. Zapojení osoby-PEP do řízení a správy právnické osoby by pak mělo mít za následek zvýšenou pozornost ze strany banky, kdy by mělo dojít ke sledování aktivit klienta – právnické osoby s ohledem na možné zneužití postavení příslušné zainteresované PEP-osoby. Samotná právnická osoba se

však pod definici PEP nikdy nedostane, neboť jí mohou být pouze osoby fyzické. Případná aktivita PEP-osoby při existenci právnické osoby by měla být odhalena při procesu identifikace a kontroly právnické osoby bankou, zejména v rámci zjišťování skutečného vlastníka – beneficial owner¹².

Nejvhodnější způsobem, jak posuzovat PEP, je přihlídnutí ke kvalitativnímu kritériu. Samozřejmě se jedná zejména o osoby ve veřejných funkcích, v nichž lze usuzovat na potenciální zneužití moci a možnost korupce. Kromě takovýchto zřejmých pozic je však z logiky věci zahrnout i osoby, které se jakýmkoli význačnějším způsobem mohou podílet na běhu a řízení veřejných zdrojů. Dokonce i osoby, které zdánlivě nezastávají rozhodující vrcholnou pozici v rámci veřejné správy, mohou vykonávat významný vliv na její chod, čímž se stávají nositelem mnohdy daleko většího rizika z oblasti praní špinavých peněz než na veřejnosti „viditelné“ osoby.

Většinou jsou za PEP považovány pouze osoby, které významné veřejné funkce vykonávají v zahraničí, nicméně je možné takto přistupovat ke všem osobám bez rozdílu místa výkonu funkce či bydliště. Otázku „domácích“ PEP je ponechávána většinou na rozhodnutí banky – jestliže bude banka spatřovat v takové osobě stejně zvýšené riziko jako u osob politicky činných v zahraničí, může uplatňovat stejný postup i vůči „domácím“ PEP. Standardy FATF například nabádají státy, aby požadavky uplatňované vůči politicky exponovaným osobám byly prováděny i vůči vlastním občanům státu v důležitých veřejných funkcích. Tomuto přístupu se v zásadě nedá nic vytknout, neboť není důvod se domnívat, že místní politik ve významné funkci prát špinavé peníze nebude či dokonce nemůže.

Základním předpokladem pro odpovídající a správně fungující vytvoření konkrétních opatření je uvědomit si, v čem jsou PEP odlišní a proč ve srovnání s ostatními klienty představují určitá rizika, k jejichž pokrytí je nutné zavádět a vykonávat specifická opatření.

Jelikož PEP mají jistou politickou moc vyplývající z jejich postavení nebo postavení jejich blízkých osob, existuje možnost zneužití moci spojené s významnou společenskou či politickou pozicí. Takoví lidé pak mohou využít moc a vliv pro získání

¹² Zjednodušeně lze říci, že „skutečným majitelem“ je fyzická osoba, která kontroluje a má rozhodující vliv, třebaže nepřímo, ohledně příslušných majetkových hodnot (obchodní společnost, nadace apod.)

určitých výhod přímo pro sebe nebo na základě podplácení a korupčního jednání pro ostatní osoby. Zároveň se mohou dostat k moci a kontrole v právnických osobách, v nichž pak opět mohou podobné činnosti páchat.

Skutečnost, že osoba zaujímá nebo v minulosti zaujímala významnou veřejnou funkci, představuje nutnost zvláštního a přísnějšího postupu při zjišťování a ověřování totožnosti klientů a provádění zesílené hloubkové kontroly. Jedná se o vztahy, které vystavují celý finanční sektor zvláště významnému riziku ztráty pověsti nebo právnímu riziku, a to ve vazbě na možné korupční jednání.

Zájem veřejnosti o činnosti a život politicky exponovaných osob nelze podceňovat. Přítomnost klienta PEP přináší i další riziko pro banku, a to riziko reputační, v případě, že by se aktivity takových osob ukázaly jako nelegální a ve známost by vešlo spojení s konkrétní bankovní institucí.

3.4.3 Požadavky předpisů ve vztahu k politicky exponovaným osobám

AML zákon sice v rámci vymezení pojmů v § 4 odst. 5 nabízí definici politicky exponované osoby zaváděnou v souladu s článkem 2 prováděcí evropské směrnice Komise 2006/70/ES. Zákonná definice nicméně představuje spíše nástin možných skupin osob, které jsou za politicky exponovanou osobu považovány. V příslušném odstavci jsou stanoveny „primární“ politicky exponované osoby a dále čtyři skupiny politicky exponovaných osob, jejichž status jako politicky exponovaných osob je odvozován právě podle vzájemných vztahů s primárními politicky exponovanými osobami. Politicky exponovanými osobami tedy jsou:

- a) fyzické osoby, které jsou ve významné veřejné funkci s celostátní působností. Zde jsou to hlavy států, ministři včetně jejich náměstků a asistentů, členové parlamentu, členové nejvyššího nebo ústavního soudu, členové vrcholného orgánu centrální banky a vysocí důstojníci ozbrojených sil, a to po dobu výkonu a dále po dobu jednoho roku po ukončení výkonu této funkce. Zákon AML chápe a označuje jako politicky exponované osoby pouze takové představitele významných funkcí, kteří mají buď bydliště mimo Českou republiku nebo takovou významnou funkci vykonávají mimo Českou republiku.

b) fyzické osoby, které mají rodinný vztah k osobám uvedeným v předešlém bodě.

Zákon zmiňuje

1. vztah manželský, partnerský nebo jiný obdobný a vztah rodičovský,
2. vztah syna a dcery, zeť, snacha, partneři synů a dcer nebo jiný obdobný vztah,
3. fyzické osoby se vztahy založenými na podnikání. Politicky exponovanou osobou tak je i společník nebo skutečný majitel stejné právnické osoby, jako „primární“ politicky exponovaná osoba nebo jestliže banka o této fyzické osobě bude vědět, že je v jakémkoli jiném blízkém podnikatelském vztahu s „primární“ politicky exponovanou osobou.
4. fyzické osoby, které jsou skutečnými majiteli právnické osoby, o které je známo, že byla vytvořena ve prospěch primární politicky exponované osoby.

Budeme-li se snažit vytvořit blíže definovaný okruh všem možných osob, jež by mohly být politicky exponovanými osobami, patrně se nebude jednat o jednoduchý úkol. Dokonce se troufám tvrdit, že se jedná o úkol nesplnitelný, a to zejména s ohledem na možnost existence složitých podnikatelských vztahů a posuzování naplnění dostatečné „blízkosti“. Současně může být otázkou již samotné určení významných veřejných funkcí s celostátní působností.

Jedním problémem tedy je obecné vymezení politicky exponovaných osob – posouzení, jestli osoba v dané funkci nebo v daném konkrétním vztahu má být kategorizována jako politicky exponovaná osoba (například česká banka nemusí mít znalosti o uspořádání státních orgánů v zahraničí).

Druhým problémem je pak otázka samotné realizace v praxi – tedy nakolik je banka schopna mít přehled o vzájemných rodinných, partnerských a blízkých podnikatelských vztazích jejich klientů s osobami ve významných veřejných funkcích. A to za předpokladu, že bance je vůbec informace o existence takové osoby a zastávání významné veřejné funkce ze zahraničí známa.

Úkolem banky je tak osoby naplňující definici politicky exponované osoby identifikovat a současně i řídit rizika související s těmito osobami. Nastavení odpovídajících kontrolních mechanismů a postupů je samozřejmě vysoce individuální záležitostí odrážející konkrétní strukturu klientů a poskytované druhy produktů a zohledňující stanovené regulační požadavky.

3.4.4 Přístup banky k politicky exponovaným osobám

Povinnosti, které musejí banky vykonávat specificky ve vztahu k politicky exponovaným osobám, jsou součástí úpravy tzv. zesílené hloubkové kontroly klienta stanovené pro situace, které mohou představovat vysoké riziko praní špinavých peněz a financování terorismu. Takovou situací je tedy i status politicky exponované osoby.

Obecně je požadováno, aby banky:

- měly náležité postupy založené na hodnocení rizika pro zjištění, zda je klient politicky exponovanou osobou;
- učinily odpovídající opatření pro zjištění zdroje majetku a zdroje finančních prostředků, které jsou zapojeny do obchodního vztahu či transakce;
- k obchodům¹³ s politicky exponovanými osobami měly souhlas vyššího vedení;
- prováděly zesílenou průběžnou kontrolu obchodního vztahu – zvýšená pozornost.

3.4.5 Možnosti zjišťování politicky exponovaných osob

Požadavky na postup, jaký se od bank očekává v případě povinnosti zjišťovat, zda konkrétní klient – fyzická osoba naplňuje znaky jako politicky exponovaná osoba, nelze již v AML zákoně ani v prováděcím vyhlášení nalézt. Posloužit tak musí opět uznávané standardy, směrnice, důvodová zpráva a výklad samotného regulátora.

Jelikož zákonná definice vychází z definice obsažené v evropských předpisech, bude pro výklad tohoto pojmu důležité se podívat, co je stanoveno v evropském právu. Důvodová zpráva k AML zákonu se sama odvolává na okolnosti přijetí evropských směrnic a znění jejich recitálů, kde se mj. uvádí, že povinnost identifikovat nejbližší

¹³ Obchodem je myšleno jakékoliv jednání, které směřuje k nakládání s majetkem nebo k poskytnutí služby bankou.

společníky fyzických osob, kterým jsou svěřeny významné veřejné funkce, se uplatní tehdy, kdy je obchodní nebo jiný vztah osoby ve významné veřejné funkci s touto jinou osobou veřejně známý, anebo instituce nebo osoba mají důvod se domnívat, že takový vztah existuje. Znalost této okolnosti ale nepředpokládá, že by po této informaci instituce a osoby, na které se směrnice vztahuje, aktivně pátraly. Nicméně banka musí mít nastaveny určité odpovídající postupy, které slouží ke zjišťování, zda osoba je či není politicky exponovanou osobou.

3.4.6 Kontrola klienta

Před každým obchodem s politicky exponovanou osobou je banka povinna provést kontrolu klienta. To znamená, že banka musí od klienta získat informace o účelu a povaze obchodu, přezkoumat zdroj peněžních prostředků a také zároveň přezkoumávat, zda obchod je v souladu s tím, co je bance o takovém klientovi známo.

Zatímco u „běžného“ klienta se v zásadě povinnost kontroly vyskytuje pouze při navazování nových smluvních vztahů, obchodech vyvolávající podezření z legalizace výnosů a u obchodů nad zákonným limitem (15.000 EUR), u PEP je situace přísnější. Provádět kontrolu je banka povinna u každého jakéhokoli obchodu, který s PEP provádí.

Důležitým ustanovením zákona je zákaz uskutečnit obchod s politicky exponovanou osobou, pokud bance nebude znám původ majetku užitého v obchodu¹⁴.

Ačkoliv se na první pohled může zdát zjišťování podobných informací jako přílišné zasahování do soukromých záležitostí příslušných osob, potažmo i osob, které s PEP obchody provádějí, nelze než konstatovat, že podobné zjišťování ze strany banky je zcela oprávněné a má své opodstatnění i ve skutečnosti, že takové osoby by skutečně mohly provádět obchody přímo či nepřímo související s korupčním jednáním. Právo na ochranu soukromí tak zde ustupuje zájmu na kontrole osob vykonávajících veřejné funkce. Zákon přímo stanoví povinnost klienta v takovém případě informace poskytnout. Zároveň je banka oprávněna nechat si informace doložit odpovídajícími doklady, činit z nich kopie a tyto pro účely AML uchovávat.

¹⁴ § 15 odst. 2 zákona č. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Zákon zároveň umožňuje, aby banka sama zmírnila rozsah kontroly podle svého uvážení z hlediska možného rizika legalizace výnosů¹⁵. Pokud takový snížený rozsah bude dostatečně odůvodnitelný, pak zmírnění některých požadavků je možné. Takto lze ošetřit provádění běžných plateb klientů, kteří jsou zároveň PEP, ale důsledné provádění výše uvedených kontrol by mohlo být až neúměrným zatížením jejich finančních obchodů.

3.4.7 Nutnost získání souhlasu

Ačkoliv povinnost provádění kontroly klientů-PEP před každým obchodem lze v případě vyhodnocení příslušného AML rizika jako nízkého do určité míry omezit, v případě povinnosti získat před každým obchodem s politicky exponovanou osobou souhlas bezprostředního nadřízeného nebo statutárního orgánu banky není žádná výjimka možná.

Tedy jak pro uzavření smluvního vztahu nebo pro každý příkaz provedený PEP musí být příslušný souhlas udělen.

3.4.8 Zvýšená pozornost

Vyhláška AML ukládá bankám povinnost věnovat obchodům politicky exponovaných osob zvýšenou pozornost. Myslí se tím požadavek na zvýšený monitoring takových klientů a jejich obchodů z důvodu, že tyto osoby představují zvýšené riziko praní špinavých peněz.

¹⁵ § 9 odst. 3 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

4 VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ, PŘÍNOS NÁVRHŮ ŘEŠENÍ

4.1 Rizikový klient

4.1.1 Pravidla přijatelnosti, nepřijatelný klient

Existují určité podmínky v rámci pravidel přijatelnosti klienta, které by měly být dnes již bankami uplatňovány běžně. Jedná se například o situace, kdy by se klientem měla stát osoba, vůči níž jsou uplatňovány mezinárodní sankce. Takový klient by se v zájmu banky neměl mezi klienty objevit vůbec a banka musí vyvinout veškeré úsilí, aby taková skutečnost byla odhalena ještě před uzavřením smluvního vztahu s takovým klientem.

Další možné podmínky opět záleží na rozhodnutí samotné banky. Pro některé z nich může být rozhodující podmínkou, která učiní klienta nepřijatelným, třeba už jen skutečnost, že tento klient byl bankou v minulosti nahlášen v rámci podezřelého obchodu na FAÚ.

Ohledně zvolených podmínek přijatelnosti vymezených ve vnitřních předpisech je nutné vždy stanovit přesný postup, který musí osoba jednající s klientem dodržet, jestliže zjistí splnění takových podmínek.

Za zjištění všech podstatných informací je zodpovědný zaměstnanec, který jednání s klientem vede a provádí další náležitosti procesu přijímání klienta. Většinou je to příslušný account officer, relationship manager, který má klienta na starosti. Ten by měl vyvinout maximální snahu o zjištění možných okolností způsobující jeho nepřijatelnost co nejdříve.

Důležité je také vymezit případnou odpovědnost, jestliže se jedná o tzv. „soft“ podmínky, tedy takové, jejichž splnění nemusí automaticky znamenat nepřijatelnost a které jsou vyhodnocovány v rámci banky specifickými postupy. Například že přijetí klienta podléhá souhlasu nebo posouzení konkrétní odpovědnou osobou.

Může se jednat například o nutnost přenechat konečné rozhodnutí o přijetí klienta na odborném oddělení banky (např. oddělení AML nebo Compliance Department) nebo konkrétní osoby dle funkčního zařazení (ředitel odboru, v menších bankách se může jednat o představenstvo, apod.). Toto opatření je vhodné zejména u

klientů, u kterých je silné podezření na riziko praní špinavých peněz prostřednictvím banky, např. neprůhledné vlastnické struktury společností se sídly v daňových rájích

Protože možný smluvní vztah s nepřijatelným klientem představuje závažnou věc i z pohledu reputačního rizika banky, je vhodné pro tyto účely uplatnit veškeré možné informační nástroje a postupy, které může mít banka k dispozici.

Jestliže lze nepřijatelnost klienta zjistit už při navázání smluvního vztahu, je třeba, aby byla provedena dostatečná opatření a postupy ke zjištění nepřijatelných okolností ještě před uzavřením smlouvy a předešlo se tak složitému postupu ukončování obchodního vztahu.

Problém by mohl nastat v případě, že se jedná o uzavření smlouvy na dálku nebo prostřednictvím externího prodejce, kde nemusí být v danou chvíli veškeré běžné nástroje pro zjišťování potřebných informací k dispozici. Zde je z pohledu AML nejlépe nastavit postup tak, aby k uzavření smlouvy došlo až po dostatečném prověření klienta, v opačném případě banka musí akceptovat riziko, že bude muset následně smlouvu vypovědět. Situaci tedy lze řešit tak, že klient pouze předkládá návrh na uzavření smlouvy a banka teprve po provedení všech potřebných procesů – identifikace a kontroly klienta, prověření podle pravidel přijatelnosti – návrh na uzavření smlouvy přijme zasláním akceptačního projevu klientovi.

Možnost zjišťování podmínek přijatelnosti se liší v závislosti na jejich charakteru. Pravidla přijatelnosti většinou představují jednoznačné posouzení ze strany zaměstnanců banky, zda podmínka byla naplněna či nikoli (zápis v seznamu, bydliště nebo umístění sídla). Odpovědnost je tak především na zaměstnancích banky, přičemž základem je samozřejmě dostatečné povědomí zaměstnanců o problematice AML. Banka tak musí dostatečně provádět odpovídající vzdělávání zaměstnanců.

Postupy samotných zaměstnanců mohou být doplněny a ulehčeny i pomocnými nástroji například v podobě softwarových řešení ulehčujících ověřování podmínek nepřijatelnosti.

Nejefektivnějším řešením pro zjišťování možného zápisu osoby na relevantních sankčních listech při zjišťování existence zápisu osoby (fyzické nebo i právnické) na seznamech osob, proti nimž jsou uplatňovány mezinárodní sankce, je použití specializovaných screeningových programů a aplikací.

Tyto aplikace jsou online napojeny na aktualizované seznamy sankcionovaných subjektů, proti nimž zkontrolují požadované jméno potencionálního klienta a v případě shody nebo pravděpodobné shody upozorní na riziko, že osoba se nachází na příslušném seznamu. Softwarová řešení lze uživatelsky nastavit na konkrétní požadavky banky (např. požadovaná míra pravděpodobnosti shody pro pozitivní výsledek), podobně lze rozhodnout, které seznamy mají být zahrnuty jako relevantní (seznamy Evropské unie jsou pro banky závazné, zatímco seznamy vytvářené US Office of Foreign Assets Control pro české banky právně závazné nejsou). Ačkoliv se samozřejmě jedná o finančně náročnější řešení, lze jej označit za nejvhodnější z hlediska dostatečné prevence před přijetím sankcionovaných osob.

Shrnutí:

Konkrétní pravidla přijatelnosti jsou součástí vnitřních předpisů banky. Doporučuji přistoupit k více obezřetnému postoji a stanovit vlastní a přísnější podmínky, než požadují právní předpisy s ohledem na prevenci možných rizik v budoucnu – například nutnost získání souhlasu odborného AML útvaru před navázáním vztahu s klientem z AML rizikové země.

Kontrolu klienta na základě pravidel přijatelnosti je nutné provádět ještě před navázáním smluvního vztahu nebo poskytnutí služby. V případě nemožnosti provést dostatečná šetření ihned, je třeba ponechat akceptaci smluvního návrhu klienta až do okamžiku dostatečného ověření přijatelnosti.

Tato doporučení vycházejí z předpokladu, že je dostatečně obezřetný postup již uplatňován před uzavřením smlouvy či obchodu, aby nebylo nutné až následně po zjištění pokusů či podezření na zneužití banky řešit již reálný problém.

Banka musí zavést vhodné vzdělávací programy pro zaměstnance k získání znalostí pro posuzování a vyhodnocování pravidel přijatelnosti. Samotné zjišťování je založeno na kvalifikované činnosti zaměstnanců, kteří tak ovlivňují do jisté míry rizikovitost clientského portfolia v budoucnosti. Kromě jejich vlastního úsilí v rámci vlastního šetření je vhodné uplatnit i pomocná technická řešení, například ve formě specializovaných softwarových aplikací, které umožňují jednoduché ověření, zdali klient není zapsán na sankčním listu.

4.1.2 Rizikový profil, rizikový klient

Ve vnitřních předpisech banky je třeba vymezit odpovědnost za zjištění rizikového profilu klienta. Při úvodním navázání smluvního vztahu musí být odpovědnou osobou příslušný account officer, relationship manager apod.

Základní otázkou, kterou je třeba určit, kdo bude mít odpovědnost za následný monitoring a průběžné vyhodnocování rizikových profilů klienta. Logicky by se mělo jednat o osobu v bance, kteří má o příslušném klientovi dostatek informací a přístup k nim – account officer, relationship manager, který má klienta na starosti. Tato osoba je zodpovědná za naplňování zásady „poznej svého klienta“ a očekává se, že v rámci smluvního vztahu bude zjišťovat a mít přehled o jeho činnostech a ostatních skutečnostech s klientem spojených.

Pravidelně probíhající komunikace s klientem se tak ze strany zaměstnance banky nesmí omezit pouze na pasivní roli přijímání informací ze strany klienta, ale i ze strany zaměstnance banky musí dojít k aktivnímu získávání informací a zjišťování. Zároveň se nelze spolehnout pouze na informace poskytnuté samotným klientem, ale zaměstnanec by měl mít oči otevřené i vůči možným informacím z jiných zdrojů. Mnohdy až tyto informace mohou odhalit nesrovnalosti a vzbudit tak podezření z možného nekalého jednání osob.

Podílet se na zjišťování rizikových faktorů se může i osoba zabývající se přímo prevencí praní špinavých peněz v bance, neboť i tento zaměstnanec může zjistit některé rizikové faktory, jež nejsou dostupné klientskému pracovníkovi. Zároveň tak i tyto osoby specializované na AML by měly mít oprávnění rozhodnout o rizikovém profilu klienta a jeho kategorizaci kdykoliv v průběhu trvání smluvního vztahu s klientem .

Ostatní zaměstnanci, kteří přijdou do styku s informací, která by mohla být relevantní pro rizikost klienta, by pak měly mít povinnost takovou informaci postoupit buď příslušnému klientskému pracovníkovi nebo osobám z oddělení AML.

V rámci systému vnitřních zásad je nutné vymezit i způsob zjišťování a provádění monitoringu rizikových faktorů v průběhu vztahu. Základem je opět erudovanost zaměstnanců v oblasti AML a jejich zodpovědnost při posuzování celkového průběhu vztahu s klientem. To se neobejde bez dostatečného a pravidelného

školení zaměstnanců, případně i poskytování informací z oblasti AML i mezi plánovanými školeními.

V některých bankách k tomu může u rizikových faktorů, kde to připadá v úvahu, vypomoci i specializované softwarové řešení (průběžný screening klientské databáze oproti sankčním seznamům), u jiných faktorů je nutné spoléhat pouze na lidský faktor (zjištění nejasného původu peněžních prostředků klienta).

Pokud periodicita pravidelné aktualizace rizikového profilu není patrná ze samotného způsobu provádění (automatické upozornění ze screeningu na pozitivní nález), je důležité stanovit i periodicitu zjišťování rizikových faktorů – např. že zaměstnanec má povinnost jednou za 6 měsíců zkontrolovat, zdali klient nebyl zapsán na seznamu sankcionovaných osob.

Shrnutí:

Na zjišťování rizikových faktorů u klienta by se měli podílet všichni zaměstnanci a v případě relevantní informace ji předat odpovědné osobě. Tou je třeba určit konkrétního klientského pracovníka, který o klienta pečuje. Tento zaměstnanec musí mít povinnost dostatečné znalosti klientů na něj navázaných. Veškeré informace pak slouží k vyhodnocování rizikového profilu klienta a následně i podezřelých obchodů.

Oprávnění rozhodovat o rizikovém profilu klienta musí mít i osoba odpovědná za oblast AML v bance, z důvodu předpokládané vysoké odbornosti a znalostí AML. Ostatním zaměstnancům pak musí být stanovena povinnost součinnosti s touto osobou, a to jak ve formě poskytování informací pro vyhodnocování, tak i při provádění přijatých opatření – například změna rizikového profilu klienta.

V případě, že AML odpovědným osobám bude přímo přiděleno oprávnění zasahovat do rizikového profilu klienta v systému, musí být zároveň upravena povinnost informovat příslušného klientského pracovníka o této změně a důvodech.

Zjišťování a monitoring rizikových faktorů vychází ze znalostí i zkušeností zaměstnanců. Banka tak musí dbát na dostatečnou znalost zaměstnanců a zajišťovat pravidelná školení a informovanost.

Zjišťování některých rizikových faktorů lze zajistit pomocí automatizovaných řešení a zjednodušit tak činnosti samotných zaměstnanců. Implementace těchto opatření představuje časovou úsporu při pracovní činnosti a do jisté míry i jistotu správnosti

šetření. Implementaci tak lze v případě dostatečných finančních prostředků jednoznačně doporučit.

U všech skutečností s dopadem na rizikový profil klienta je nutné stanovit odpovědnost a způsob provádění průběžného monitoringu a vyhodnocování zjištěného rizikového profilu.

4.1.3 Klasifikace rizikových klientů

Zatímco kategorie klientů nerizikových a nepřijatelných již není nutné dále členit a postupy vůči nim jsou víceméně jasné, kategorie klientů rizikových si zaslouží větší pozornost.

Jisté je, že klient, který naplňuje pouze jeden rizikový faktor (například pochází z rizikové země) bude „méně rizikový“, než klient který naplňuje rizikových faktorů hned několik a jeho chování a obchody navíc budí podezření.

Je proto žádoucí, aby si banka dále vytvořila odpovídající klasifikační stupnici rizikových klientů a toto rozdělení využívala k následným opatřením a přístupu k jednotlivým klientům dle jejich klasifikace.

Klienti s vysokým stupněm rizikivosti budou předmětem více než zvýšeného zájmu zaměstnanců a zejména útvaru AML, zatímco klienti s nižším stupněm rizikivosti mohou být monitorováni přiměřeně.

Shrnutí:

Pro účinné vyhodnocování podezřelých obchodů musí banka dále členit kategorii rizikových klientů dle velikosti rizika praní špinavých peněz, které rizikový klient na základě zjištěných skutečností představuje.

Základním členěním rizikových klientů je třístupňový model: high, medium, low risk.

Nic však nebrání tomu stupnici dále rozšiřovat, například i na pětistupňovou škálu.

Vnitřní předpisy musí obsahovat kritéria pro klasifikaci dle jednotlivých stupňů a také odpovědnost za její provedení. Zde se uplatní stejná doporučení jako v případě zjišťování rizikového profilu v předcházející části textu.

4.1.4 Označování a sdílení informací

Aby mohli zaměstnanci banky při poskytování služeb dostatečně uplatňovat přístupy zvýšené pozornosti k rizikovým klientům, musí jim být tato informace o rizikovém profilu k dispozici. Správným řešením je úprava systémů tak, aby vždy, když kterýkoliv zaměstnanec pracuje s klientem, mu byla informace jednoduše dostupná.

Neefektivním bude řešení, kdy by zaměstnanci museli vždy aktivně provádět zjišťování o kategorizaci klienta nějakým zvláštním úkonem nebo postupem. Jediným vhodným řešením je tak zobrazování informace o kategorizaci klienta přímo v jeho profilu v klientské databázi, případně automatické zobrazování informace i v jiných pohledech nebo aplikacích propojených s klientskou databází.

Významnou informací, kterou je vhodné vést hned u kategorizace klienta, je důvod pro jeho zařazení do kategorie rizikových klientů. Nejlépe, pokud taková informace bude jednoduše dostupná opět v rámci klientské databáze s přístupem pro všechny zaměstnance. Pokud by se takové informace neuchovávaly, mohl by nastat problém při vyhodnocování aktuálního rizikového profilu v průběhu vztahu, jestliže by došlo ke zjištění rizikového faktoru. Osoba, která by nově rizikový faktor zjistila, by tak nemohla posoudit, jestli se jedná o již zjištěný a známý rizikový faktor v minulosti, nebo jde o další faktor, který tak nově zvyšuje rizikovost klienta.

Méně vhodnou je taková varianta, že informace o rizikovosti jsou uchovávány a přístupny pouze některým osobám – například přímo ve složce klienta nebo v rámci dokumentace AML oddělení. Tento postup je však představitelný pouze v menších bankách a zároveň je třeba mít zajištěný rychlý přístup k těmto informacím při potřebě vyhodnotit podezřelý obchod.

Uchovávání informace o rizikovosti klienta mimo hlavní systém však neumožní provádění běžného monitoringu transakcí pro účely AML. V rámci dostatečného odpovídajícího vyhodnocování podezřelého chování klientů z velkého množství dat je nutné, aby bylo technicky ošetřeno označení rizikových klientů v hlavním systému, odkud jsou následně čerpána data pro monitorovací funkce. Je žádoucí, aby osoba, která výsledky monitoringu vyhodnocuje, měla přímo v souvislosti s výsledkem dostupnou informaci o tom, že se jedná o rizikového klienta. Tato informace je součástí komplexního posouzení podezřelých obchodů a je tak třeba ji mít k dispozici.

Podobně žádoucí je označení rizikového klienta z pohledu samotného specializovaného AML monitorovacího softwaru, založeného na hodnocení (bodování) jednotlivých kritérií při posuzování transakcí. Kritérium rizikovosti klienta musí pro systém znamenat „trestné“ body navíc. To ve výsledku znamená, že při stejné transakci provedené nerizikovým klientem, nemusí tato splnit výsledný kritériální limit pro pozitivní nálezný monitorovacího systému. Zatímco rizikový klient svými body navíc již může být předmětem zájmu z hlediska podezřelých obchodů vzhledem k překročení rozhodující hranice.

Stále je také nutné mít na paměti možnost, že informace uchovávané mimo elektronický systém může být snadněji ztracena. Protože však dnešní postupy banky mají zajistit odpovídající systém uchování informací a také zpětnou rekonstruovatelnost procesů, mělo by být uchování informací v elektronické podobě již samozřejmostí.

Shrnutí:

Informace o kategorizaci klienta je třeba uvádět přímo v systému, aby byla vhodně dostupná pro všechny pracovníky banky. Při jakémkoli poskytování služeb klientovi je nutné, aby byla informace dostatečně viditelná, bez dalších nutných kroků zaměstnance. Důvodem je neustále vyhodnocování chování klientů a souvisejících okolností, přičemž informace o rizikovém profilu klienta je jedním ze základních pohledů posouzení.

Snadno přístupné všem zaměstnancům také musí být důvody pro danou kategorizaci, případně klasifikaci rizikového klienta.

Z důvodu rekonstruovatelnosti všech procesů je také třeba mít uchovanou informaci o tom, kdo a kdy rizikový profil zadal nebo změnil.

Nejvhodnějším způsobem uchování všech těchto informací je elektronické uchování v rámci celobankovního systému s možností automatického zálohování a možností dohledat zásahy do uchovávaných dat.

Technicky je nutné zpracovat tuto informaci tak, aby mohla být využívána i jinými aplikacemi využívající data z hlavního systému, zejména AML software pro monitoring transakcí.

4.2 Politicky exponované osoby

4.2.1 Zjišťování politicky exponovaných osob

Zda je klient politicky exponovanou osobou, lze zjišťovat těmito postupy:

- A. použití některého ze systémů pro kontrolu a vyhledávání rizikových klientů, které jsou založeny na veřejných zdrojích a které jako placenou službu poskytují některé podnikatelské subjekty.

Využití tohoto způsobu představuje pro banku patrně nejjednodušší a teoreticky nejspolehlivější způsob zjištění. Na trhu v současné době existuje několik dodavatelů takového specializovaného softwarového řešení, přičemž takové systémy je možné vytvářet celosvětově, bez nutnosti přizpůsobování při použití v jednotlivých státech.

Jde tak o to, shromažďovat informace o osobách ze všech států světa, které zastávají veřejně významné funkce, a tyto informace dále zpracovávat do podoby, která umožní bankám databáze porovnávat se svojí klientskou databází, popřípadě v seznamech přímo osoby vyhledávat.

Při racionální úvaze jsou jistě patrná reálná omezení takových softwarových řešení. Ani v nejmenším se nelze domnívat, že subjekty vytvářející tyto databáze jsou schopny mít potřebné informace v plném rozsahu, tak aby ani jim neunikla existence žádné osoby zastávající významnou veřejnou funkci. S ohledem na to, že tvůrci čerpají informace z veřejných zdrojů, jsou tak výsledky jejich práce omezeny na dostupné informace ve veřejných zdrojích. Dále je třeba počítat s tím, že i samotné informační zdroje nejsou těmito tvůrci databází zcela pokryty a zabezpečeny ve všech částech světa.

S vědomím těchto omezení je využití takového softwaru ze strany státních orgánů (Ministerstvo financí, Česká národní banka) posuzováno jako dostatečné a vhodné řešení pro zjišťování politicky exponovaných osob.

Nevýhodou samozřejmě v případě této možnosti zůstává finanční náročnost. Poplatky za užití profesionálních databází se pohybují v relativně vysokých částkách, což může jistě vést k rozhodnutí vydat se jiným směrem a zvolit některou z jiných možností zjišťování politicky exponovaných osob.

Z hlediska posouzení nároků na samotné pracovníky v bance se toto řešení jeví jako nejvýhodnější. V procesu zjišťování informací o klientovi při navazování obchodního vztahu nebo při poskytnutí služby se tak zadávání jména klienta stává pouze jednoduchým úkonem v rámci celého postupu zjišťování informací, kdy během několika vteřin je pracovníkovi banky předložen systémem výsledek porovnání klienta s udržovaným seznamem politicky exponovaných osob.

Patrně nelze zvolit takové řešení, kdy by systém kontroloval klientskou databázi následně, například v rámci „close of business“, ačkoliv takové řešení by ušetřilo nutnost aktivní účasti zaměstnanců banky – pouze v případě pozitivního výsledku nálezu by o něm byli zaměstnanci informováni. Postup zjištění „ex post“ by nesplňoval požadavek na nutnost souhlasu vyššího managementu s uzavřením obchodního vztahu, neboť v takovém případě by již obchodní vztah uzavřen byl – klient už je zadán v klientské databázi.

B. prohlášení klienta na počátku dlouhodobého vztahu.

Toto řešení vychází z koncepce, že banka není povinna vyvíjet zvláštní aktivitu při zjišťování politicky exponované osoby. Postačí, pokud klient sám tuto informaci uvede, nebo přesněji pokud klient sám prohlásí, jako osoba znalá svých vlastních poměrů nejlépe, že není osobou politicky exponovanou. Zároveň je pak ze strany banky vhodné, aby v rámci smluvních povinností klienta zavázala k tomu, že při jakékoliv změně okolností kritérií politicky exponované osoby by byl klient povinen takovou změnu bance hlásit.

Postup je ideální pro banky, které si nemohou dovolit zavádět speciální a drahá softwarová řešení. Zároveň tak po nich tento způsob zjišťování nepožaduje, aby musely vynakládat zvláštní prostředky na vlastní postupy ani žádné další vlastní aktivity. Postačí pouze relativně jednoduchý postup při úvodním zjišťování informací o klientovi – požádat klienta o sdělení, zda je či není politicky exponovanou osobou a následně nechat podepsat čestné prohlášení z důvodu prokazatelnosti.

Nezbytnou součástí tohoto dotazování však musí být zajištění i předání vysvětlení, kdo je vlastně bankou považován za politicky exponovanou osobou, aby si byl klient při svém prohlášení vědom obsahu a následků svého prohlášení.

Postup, který lze doporučit, je písemné prohlášení s uvedením veškerého vysvětlení, které klient po prostudování podepíše. Samozřejmě, že podobně jako v případě všeobecných obchodních podmínek nebo souhlasu se zpracováním osobních údajů takovéto řešení sklouzává do jistého formalismu. Hrozí, že klient podepíše prohlášení, aniž by si jej podrobně prostudoval. Nicméně s výjimkou doprovodného komentáře a vysvětlení pracovníka banky nelze po bance již větší aktivitu vyžadovat – je na plně svobodné vůli a v možnostech klienta si veškerou dokumentaci pečlivě před uzavřením obchodního vztahu přečíst a v zásadě je to i jeho povinnost.

Tento způsob zjišťování je také nejlépe využitelný v případě, že je smlouva uzavírána na dálku nebo prostřednictvím externího prodejce mimo prostory banky, kde například chybí možnost využití softwarového řešení, ačkoliv banka na svých pobočkách tento systém využívá. Klient tak sám v rámci vyplňování smluvní dokumentace potvrdí informaci, zda je či není politicky exponovanou osobou.

C. vlastní šetření banky – využití otevřených zdrojů

O využití tohoto způsobu lze uvažovat pouze u povinných osob s velmi malým počtem klientů, případně velmi malým počtem klientů – fyzických osob. Z pohledu bank se však dá říci, že tento způsob nelze doporučit vůbec, neboť představuje značnou časovou náročnost na příslušného odpovědného zaměstnance, dále je třeba zvážit i náročnost prokazování, že bylo provedeno dostatečné a odpovídající šetření.

Proto lze toto řešení doporučit pouze jako doplňkové k ostatním dvěma jmenovaným řešením, kdy například vznikne pochybnost o správnosti vyhodnocení podle softwaru nebo v případě potřeby ověřit informace poskytnuté přímo klientem. Vlastní šetření banky o politické exponovanosti osob se uplatní tedy spíše výjimečně při individuální potřebě a za předpokladu, že banka má možnost pátrat o odpovídajících zdrojích (většinou se bude nejspíše jednat o zahraniční zdroje).

Shrnutí:

Z pohledu nároků časových a finančních bych doporučila bance zvolit řešení ve formě čestného prohlášení klienta, zda naplňuje znaky politicky exponované osoby. Z důvodu jistoty pak smluvně zajistit, že klient má povinnost informovat banku o jakýchkoli změnách, které by měly vliv na toto prohlášení.

Do interních procesů zjišťování politicky exponovaných osob lze zahrnout i vlastní šetření banky jako doplňkový nástroj, nikoli však jako hlavní způsob zjišťování z důvodu vysokých nároků zejména časových a personálních.

V případě dostatečných finančních prostředků banky na implementaci AML opatření lze zavést použití specializovaných softwarových řešení, které lze případně uplatnit jako plnohodnotný postup při zjišťování statutu politicky exponovaných osob.

Technické řešení však nenahradí kvalifikovaný lidský faktor. Proto je nutné, ať již banka má možnost využití softwarové pomoci či nikoli, dostatečně dbát na vzdělávání a přípravu zaměstnanců. Ti mají mít dostatečnou znalost AML problematiky i konkrétních předepsaných vnitřních postupů, aby byli schopni v praxi dostatečně obezřetně uplatňovat AML opatření, včetně zjišťování politicky exponovaných osob. Banka tak musí zavést a provádět dostatečná školení zaměstnanců a následně též znalosti zaměstnanců prohlubovat a obnovovat.

Samostatným bodem, který je z pohledu politicky exponovaných osob nutno systémově ošetřit, je sdílení informace o kategorizaci osoby klienta jako PEP, zejména s ohledem na povinnost zvláštního přístupu při poskytování služeb takovýmto klientům. Podobně jako u rizikových klientů je nejvhodnějším řešením volit dostatečně viditelnou informaci o PEP v základních pohledech zaměstnanců do systému a klientských informací. Jakmile tedy zaměstnanec bude pracovat s klientem, musí mu systém ihned zároveň nabídnout informaci, že se jedná o klienta-PEP, aby mohl zaměstnanec včas reagovat a zvolit požadovaný postup předepsaný pro poskytování služeb klientům PEP.

4.2.2 Provádění kontroly klienta

U obchodů a transakcí prováděných v prostorách banky by v zásadě neměl vznikat problém s prováděním kontroly klienta – politicky exponované osoby. Předpokladem samozřejmě je, že pracovník banky jednající s klientem je skutečně informován o tom, že klient je politicky exponovanou osobou a co tato skutečnost má v případě provádění obchodu za následek.

V rámci jednání v prostorách banky (osobní jednání), tak jakémukoli takovému obchodu bude předcházet zejména dotaz zaměstnance banky na účel obchodu, současně doplněný o dotazování na původ peněžních prostředků.

Výsledek zjištění by měl pracovník dostatečně vhodně zaznamenat. Kromě možnosti zapsat získané informace do systému, kde by byly nesmazatelně uchovány, je možné je uchovávat i v běžné písemné podobě.

Pro možnost dohledatelnosti informace je nejvhodnější zaznamenat ji nejlépe neoddělitelně s dokumentací o prováděném obchodu. Při navazování nového obchodního vztahu bude tato informace doložena k samotné smlouvě a uložena společně s ní v klientské složce. V případě dokladů o obchodech, které jsou zachycovány a evidovány zvláštním způsobem (například pokladní operace a pokladní lístky), bude nejvhodnějším postupem takový, kdy pokladník zjištěné informace zaznamená přímo na pokladní doklad, který je dále v bance uchováván, případně jinak neoddělitelně informaci připojí k pokladnímu dokladu.

Problematictější už může být řešení kontroly obchodů, kde není klient fyzicky přítomný – tedy typicky obchody uskutečňované přes internetové bankovníctví. Vzniká zde nutnost zajistit, aby takové obchody s PEP byly zpracovávány zvlášť a nikoli jako ostatní příkazy a platby elektronického bankovníctví automatizovaně, neboť v takovém případě by mohl být příkaz proveden, aniž by byla provedena odpovídající kontrola k obchodu ze strany banky.

Systém zpracovávání plateb musí být tedy schopný takového nastavení, aby obchody, které činí klient-PEP, byly vyřazovány z automatického zpracování a podléhaly zpracování manuálnímu. Schopnost takto ošetřit automatickou detekci obchodů PEP souvisí s vyřešením označování PEP klientů v samotném systému tak, že systém je schopen číst informaci o statusu politicky exponované osoby. Systém musí mít informaci o tom, že klient je politicky exponovanou osobou, aby mohl každou takovou platbu zachytit a předat k ručnímu zpracování.

Zpracování obchodu by pak mělo být povoleno až po řádném provedení kontroly. Zejména pokud se jedná o vysoké hodnoty obchodu, nelze zjišťování účelu a původu podceňovat.

Tím se dostáváme k druhému problému kontroly v případě internetového bankovníctví – a tím je fyzická nepřítomnost klienta pro možnost přímého zjišťování informací.

Za kontrolu by měl být odpovědný buď pracovník platebního styku, který platbu bude zpracovávat, nicméně je možné tento úkol přenést i na klienta relationship managera, který přeci jen má ke klientovi vztah bližší.

Odpovědný zaměstnanec tedy po obdržení informace, že klient-PEP provádí obchod přes internetové bankovníctví, nejlépe kontaktuje dotyčného klienta a zajistí požadované informace pro řádné provedení kontroly klienta. Tyto informace následně zaznamená v souladu s požadavkem na uchovatelnost a dohledatelnost. Pokud bude vše z pohledu AML v pořádku a nebude důvod obchod neprovést, dá zaměstnanec pokyn k provedení obchodu.

Teoreticky by podobně mělo probíhat zpracování obchodů provedených prostřednictvím platebních karet, nicméně vzhledem k technickému fungování těchto operací nelze zcela naplnit požadavky na předchozí kontrolu, v úvahu připadá až zpětný monitoring transakcí klienta.

Požadovanými doklady, které prokazují informace ke kontrole klienta, mohou být dokumenty různého charakteru. Fakticky se tak může jednat o požadavek banky na předložení dokumentace dokládající účel platby – může to být předložení uzavřené kupní smlouvy v případě, že transakce bude úhradou kupní ceny, nebo se může jednat o jiné plnění závazků, předložena může být například faktura. V rámci prokazatelnosti je třeba i kopie těchto poskytnutých dokumentů mít archivovány způsobem umožňujícím jejich dostupnost v budoucnosti.

Shrnutí:

Vnitřní předpisy musí v rámci hloubkové kontroly klienta stanovit povinnost zjištění účelu a původu prostředků před provedením obchodu s politicky exponovanou osobou. Současně musí být určena osoba odpovědná za zjištění. Tou by měl být jednotlivý zaměstnanec, který službu klientovi poskytuje. V případě nepřítomnosti klienta (obchody zadávané pomocí dálkového přístupu, platební karty) je pak odpovědnou osobou zaměstnanec banky – relationship manager příslušného klienta.

Provedení kontroly je nezbytné zajistit před samotným provedením obchodu – procesy v bance je tak třeba u klientů-PEP přizpůsobit tomuto požadavku, konkrétně například vyřazením obchodů klientů-PEP z automatizovaných zpracování.

Je třeba zajistit uchování a dohledatelnost zjištěných informací při kontrole klienta – interní předpisy musí obsahovat přesný popis, jak informace zaznamenat – nejlépe opět zadáním do bankovního systému a jejich elektronické uchování. Doklady a dokumenty, které klient bance poskytl k doložení původu prostředků nebo účelu platby, se uchovají v klientské složce.

4.2.3 Souhlas

Pro uzavření smluvního vztahu nebo pro každý příkaz provedený PEP musí být udělen souhlas nadřízeného nebo statutárního orgánu. Pro samotnou implementaci této povinnosti se uplatní v zásadě podobné principy, které byly uvedeny u povinnosti provedení kontroly.

K naplnění požadavku zákona postačí, pokud souhlas bude udělován nejbližším nadřízeným zaměstnancem, který s klientem-PEP obchod provádí. Není třeba, aby se v těchto situacích angažoval vyšší management. Nejčastěji se tedy bude jednat o vedoucího předmětné organizační jednotky v bance, většinou vedoucí pobočky. Samozřejmě je možné požadovat udělení souhlasu i z vyšších vedoucích míst, ale s ohledem na to, že prioritou by mělo být co nejrychlejší poskytnutí služby klientovi i přes ztížení v podobě získání souhlasu, není třeba požadovat směřování udělení souhlasu vyššímu managementu než vedoucímu příslušného oddělení.

V případě provádění obchodu přímo zaměstnancem za přítomnosti klienta opět nevzniká větší problém, jak by měl být souhlas udělen a zaznamenán. Zaměstnanec vcelku snadno před provedením obchodu předloží svému vedoucímu obchod ke schválení, teprve až po udělení může být obchod proveden.

Stane-li se, že vedoucí osoba není v potřebné chvíli k dispozici a není možné vyčkat do jejího návratu, případně udělit souhlas na dálku, může být o souhlas požádán další nadřízený ve vzestupné linii. Tato situace by však s ohledem na existenci zástupce a přesun odpovědnosti za organizační jednotku na něj v případě nepřítomnosti vedoucího zaměstnance neměla v zásadě nastat. S ohledem na znění zákona i na vymezení odpovědnosti v rámci jednotlivých organizačních jednotek nelze připustit postup, že by o souhlas byl požádán například vedoucí jiné pobočky.

Ohledně formy souhlasu není třeba trvat na nějakém konkrétním způsobu, lze akceptovat souhlas například i pomocí emailu, jediným požadavkem je zpětná rekonstruovatelnost. Udělení souhlasu tak bude nejlépe zaznamenáno například na pokladním lístku nebo přímo na smlouvě (podpis nebo parafa nadřízeného), případně může být záznam o udělení souhlasu přiložen k dokumentaci obchodu.

U obchodů provedených bez přítomnosti klienta prostřednictvím přímého bankovníctví bude taktéž nutné před jeho samotným provedením v systému získat souhlas. Jak už bylo uvedeno výše u provádění kontroly klienta, je nutné, aby obchody klientů-PEP byly nastaveny do ručního zpracování. Jakmile se tedy obchod s PEP ke zpracování objeví, je třeba zajistit jak kontrolu klienta, tak zároveň i souhlas nadřízeného zaměstnance s provedením obchodu. Zde by mohl být přípustný i souhlas vedoucího zaměstnance platebního styku nebo elektronického bankovníctví, udělovaný prokazatelným způsobem nejpravděpodobněji v rámci elektronického zpracování.

Podobně jako u provádění kontroly by doslovná aplikace zákona znamenala, že souhlas musí být udělen i před transakcemi platební kartou. Vzhledem ke způsobu fungování těchto produktů je požadavek na udělení souhlasu neproveditelný, případně by mohl znamenat nemožnost poskytování těchto produktů klientům PEP, což pravděpodobně nebylo ani s ohledem na dosavadní výklady úmyslem při přijímání zákona.

Shrnutí:

Souhlas nadřízeného s provedením obchodu politicky exponované osoby musí být získán před provedením obchodu. Nadřízenou osobou bude u obchodů prováděných na pobočce vedoucí pobočky, u obchodů jiných pak vedoucí příslušné organizační jednotky banky. U obchodů prováděných dálkovým přístupem je třeba omezení automatického zpracování obchodů prováděných klienty-PEP a jejich zpracování až na základě získání potřebného souhlasu.

Souhlas by měl mít podobu písemnou a tento souhlas je třeba uchovat pro účely prokazatelnosti. Udělení souhlasu tak může mít formu podpisu či parafy na dokumentaci, může být udělen elektronicky prostřednictvím aplikace nebo i prostřednictvím emailové komunikace, v závislosti na konkrétním typu poskytované služby nebo produktu.

4.2.4 Povinnost zvýšené pozornosti

Zvýšená pozornost může být představována různě.

Zejména by se mělo jednat o samotnou pozornost ze strany zaměstnanců banky, kterou do jisté míry nelze nahradit žádnými modely a sestavami specializovaných softwarových AML řešení. Zaměstnanci by proto měli být schopni sami si všimnout podezřelých jednání a umět posoudit určité situace, třeba i s ohledem na informace, které jsou jim známy z okolí a běžně dostupných informačních zdrojů.

Dalším neméně důležitým nástrojem při zvýšené pozornosti k PEP je systematické vyhodnocování provedených obchodů. Zejména account officer by měl soustavně sledovat prováděné obchody svých klientů a vyhodnocovat je na základě informací, které jsou mu o klientovi dostupné. Další odborný monitoring je prováděn specializovanými útvary prevence praní špinavých peněz v bance, který by měl mít vytvořeny speciální monitoringy pro klienty-PEP v bance.

Způsob zvýšeného monitoringu lze zajistit například individuálním monitoringem transakcí jednotlivých klientů-PEP v bance, neboť většinou se nebude jednat o příliš vysoké číslo z celkového počtu klientů. Lze tak provádět pravidelnou kontrolu prováděných obchodů jednotlivých politicky exponovaných osob.

Monitoring politicky exponovaných osob představující zvýšenou pozornost lze provádět i v rámci plošných nástrojů – celkového monitoringu všech prováděných transakcí v bance. U specializovaných monitorovacích aplikací pak lze zvýšenou pozornost uplatnit například prostřednictvím přidělení zvláštní rizikového faktoru klientům-PEP, který tak zvýší rizikovost transakcí klientů-PEP v rámci komplexního posuzování obchodů. Transakce tak může představovat pozitivní nález z hlediska podezření na praní špinavých peněz až na základě navýšení její rizikovosti z důvodu zapojení klienta-PEP.

Shrnutí:

Pro výkon zvýšené pozornosti vůči politicky exponovaným osobám je třeba dostatečné znalosti a pozornosti ze strany zaměstnanců. Banka tak musí dbát na soustavnou a systematickou přípravu zaměstnanců v oblasti prevence AML.

Zvýšená pozornost musí být vykonávána i v rámci standardních monitoringů u transakcí, které obecně provádí každý account officer u svého klientského portfolia nebo které provádí specializovaný útvar AML. U monitoringů prováděných pomocí specializovaných softwarů je třeba nastavit zvýšené riziko právě u transakcí prováděných klienty-PEP, které bude zohledněno v celkových výsledcích získaných z monitoringů.

Dále je vhodné provádět cílený monitoring chování jednotlivých klientů-PEP. Do vnitřního předpisu doporučuji uvést tuto povinnost jak pro jednotlivé account officers, tak i celkově pro AML útvar se stanovením periodické pravidelnosti, například jednou za 3 měsíce. O provedení takového monitoringů by měl být proveden záznam s uvedením data a příslušných zjištění.

5 ZÁVĚR

Prevence praní špinavých peněz a financování terorismu jsou jednou z priorit boje společnosti proti zločinu a kriminální činnosti. Protože k praní špinavých peněz a k transakcím za účelem financování terorismu bývá využíván finanční sektor, zejména bankovní instituce, jsou subjekty finančního trhu stále rozsáhleji regulovány státem za účelem zabránit tokům nelegálních peněz přes banky a jiné subjekty finančního trhu.

V posledních letech je bankám působící na trhu v České republice adresováno mnoho nových povinností a lze očekávat, že i budoucnu budou přibývat nová opatření k zabránění praní špinavých peněz a financování terorismu.

Tato práce se zaměřila na teoretické pozadí procesu praní špinavých peněz, včetně aktuální regulace bankovních subjektů na národní i mezinárodní úrovni. Cílem práce bylo navrhnout konkrétní interní postupy pro banku, naplňující regulatorní požadavky prevence legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, které zároveň respektují reálné prostředí uvnitř banky a představují tak nejefektivnější možnosti postupu při tvorbě vnitřního systému zásad banky.

Konkrétním problémem, na který se práce zaměřila, bylo navržení interních postupů v otázce tzv. rizikových klientů banky a otázce klientů-politicky exponovaných osob.

Podle mého názoru by banka měla zvážit a následně přijmout opatření, která přesahují minimální požadavky právních předpisů a sama tak preventivně předcházet možným potížím v průběhu trvání vztahu. Ačkoliv se toto doporučení může jevit jako nevhodné z hlediska obchodního, je nutné mít na zřeteli reputační riziko banky, které lze označit za neocenitelné.

Kontrolu klienta na základě pravidel přijatelnosti je tak nutné provádět ještě před navázáním smluvního vztahu nebo poskytnutí služby. V případě nemožnosti provést dostatečná šetření ihned, je třeba ponechat akceptaci smluvního návrhu klienta až do okamžiku dostatečného ověření přijatelnosti.

Zjišťování rizikových profilů svých klientů z hlediska potenciální možnosti pokusů o legalizaci výnosů z trestné činnosti je základem pro celkovou prevenci praní

špinavých peněz v bance. Jelikož není reálné, aby banky monitorovaly dostatečným způsobem veškeré své klienty a jejich obchody v bance, je třeba zaměřit se na klienty, které mohou na základě naplnění stanovených rizikových faktorů představovat vyšší riziko pro praní špinavých peněz.

Pro efektivní možnosti monitoringu tak banka musí vymezit vlastní rizikové faktory, pomocí kterých kategorizuje rizikové klienty z pohledu praní špinavých peněz. Systém vnitřních zásad – interní postupy banky dále musejí dostatečně vhodně stanovit, jakým způsobem je třeba postupovat během trvání smluvních vztahů, a to jak vůči klientům rizikovým, tak i nerizikovým, kde je třeba monitorovat, zda-li nedošlo v průběhu vztahu ke změnám s dopadem na rizikovým profil klienta.

Pro účinné vyhodnocování podezřelých obchodů musí banka dále členit kategorii rizikových klientů dle velikosti rizika praní špinavých peněz, které rizikový klient na základě zjištěných skutečností představuje.

Za rizikový profil klienta a jeho kategorizaci byl měl mít odpovědnost příslušný klientský pracovník, případně pak i AML odborný útvar. Zjišťování a monitoring rizikových faktorů vychází ze znalostí i zkušeností zaměstnanců. Banka tak musí dbát na dostatečnou znalost zaměstnanců a zajišťovat pravidelná školení a informovanost.

Zjišťování některých rizikových faktorů lze zajistit pomocí automatizovaných řešení a zjednodušit tak činnosti samotných zaměstnanců. Implementace těchto opatření představuje časovou úsporu při pracovní činnosti a do jisté míry i jistotu správnosti šetření.

Informace o kategorizaci klienta je třeba uvádět přímo v systému, aby byla vhodně dostupná pro všechny pracovníky banky. Snadno přístupné všem zaměstnancům také musí být důvody pro danou kategorizaci, případně klasifikaci rizikového klienta. Z důvodu rekonstruovatelnosti všech procesů je také třeba mít uchovanou informaci o tom, kdo a kdy rizikový profil zadal nebo změnil. Jako způsob uchovávání všech těchto informací lze doporučit jednoznačně elektronické uchování.

Problematika politicky exponovaných osob v bance je nově řešenou záležitostí, neboť dosud zákon v této podobě bankám povinnost jejich zjišťování a zvláštního přístupu neukládal.

Z pohledu nároků časových a finančních bych pro zjišťování statusu politicky exponovaných osob doporučila bance zvolit řešení ve formě čestného prohlášení klienta, zda naplňuje znaky politicky exponované osoby.

V případě dostatečných finančních prostředků banky na implementaci AML opatření lze zavést použití specializovaných softwarových řešení, které lze případně uplatnit jako plnohodnotný postup při zjišťování statusu politicky exponovaných osob. V dnešní době by již mělo být pro banky běžné svěřit výkon některých povinností automatizovaným procesům.

Požadavky zvýšené hloubkové kontroly v případě politicky exponovaných osob představují poměrně významné odchylky při poskytování jednotlivých produktů a vyžadují specifickou úpravu interních postupů.

Ačkoliv předepsané povinnosti vůči politicky exponovaným osobám, kterým se v zásadě nelze nijak vyhnout (zvláště souhlas nadřízeného udělovaný před každým obchodem), mohou mnohdy působit jako nadbytečné, je třeba jim řádně dostát bez ohledu to, že by se mohlo jednat o spíše formální úkon. Opatření jsou zavedena jako preventivní, a proto by měla být chápána tak, že jen ve zlomku případů se může jednat o pokusy o legalizaci výnosů souvisejících s korupčním jednáním, ale právě pro tyto případy je nutné mít systémové řešení, které umožní jednotlivé případy mezi mnoha odhalit nebo případně nepřipustit.

Vnitřní předpisy musí v rámci hloubkové kontroly klienta stanovit povinnost zjištění účelu a původu prostředků před provedením obchodu s politicky exponovanou osobou. Současně musí být určena osoba odpovědná za zjištění. Tou by měl být v první řadě zaměstnanec, který službu klientovi poskytuje.

Provedení kontroly je nezbytné zajistit před samotným provedením obchodu – procesy v bance je tak třeba u klientů-PEP přizpůsobit tomto požadavku, konkrétně například vyřazením obchodů klientů-PEP z automatizovaných zpracovávání.

Podobně tak i souhlas nadřízeného s provedením obchodu politicky exponované osobuje k provedení obchodu nezbytný a musí být získán před provedením obchodu. Nadřízenou osobou bude u obchodů prováděných na pobočce vedoucí pobočky, u obchodů jiných pak vedoucí příslušné organizační jednotky banky. Souhlas by měl mít podobu písemnou a tento souhlas je třeba uchovat pro účely prokazatelnosti.

Předpisy stanoví bance povinnost zvýšené pozornosti u vztahů s politicky exponovanými osobami. Zejména by se mělo jednat o samotnou pozornost ze strany zaměstnanců banky, kterou do jisté míry nelze nahradit žádnými modely a sestavami specializovaných softwarových AML řešení. Pro výkon zvýšené pozornosti vůči politicky exponovaným osobám je třeba dostatečné znalosti a pozornosti ze strany zaměstnanců. Banka tak musí dbát na soustavnou a systematickou přípravu zaměstnanců v oblasti prevence AML.

I v oblasti speciálního monitoringu je vhodné využít specializovaných AML aplikací. V případě, že rozpočty bank jejich využití umožňují, je investice do jejich implementace vhodnou volbou, neboť s rostoucím objemem prováděných obchodů již není možné obstarat veškeré procesy manuálně.

Na zvýšené požadavky je třeba reagovat v podobě personálního zajištění kvalifikovanými osobami v bance. Základem efektivnosti veškerých AML opatření i nadále zůstává kvalita zaměstnanců banky a jejich vhodné proškolení a informovanost v oblasti AML.

Cílem této práce bylo navrhnout interní postupy v bance, které představují dostatečně efektivní preventivní opatření proti pokusům o zneužití banky v praní špinavých peněz a naplňují veškeré regulační požadavky právních předpisů.

Výše uvedené návrhy přinášejí řešení pro oblast přístupu k rizikovým klientům a klientům-politicky exponovaným osobám. Jedná se o návrhy plně aplikovatelné na současné české bankovní prostředí, dostatečně také přihlížející k nedocenitelnosti dobré pověsti banky. V případě jejich implementace do vnitřních procesů pak umožní bance významně eliminovat riziko, že jejím prostřednictvím by mohlo docházet k praní špinavých peněz.

6 SEZNAM LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Knihy

1. BABOUČEK, I. a kol. *Regulace činnosti bank*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005. 318 s. ISBN: 80-7265-071-8.
2. BROWN, A. *Proceeds of Crime: money laundering, confiscation and forfeiture*. 1st ed. Edinburgh: W. Green, 1996. 328 s. ISBN 0414011481.
3. DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha: Linde, 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
4. FRYŠAR, M. *Bezpečnost pro managery, podnikatele a politiky*. Praha: Public History Praha, 2006. ISBN: 80-86445-22-4.
5. HARMS, R.W. *Building a Berger management system while saving money and fighting fraud (AML)*. White Paper, 2006.
6. JEFFREY, R. *Pánové z prádelny špinavých peněz*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1995. 289 s. ISBN 80-85928-06-X.
7. KLÍMA, J. *Bankovníctví*. Praha: Czech Management Institute, 2005.
8. KUČHTA, J a kol. *Kriminologie. II. část*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 102 s. ISBN 80-2102-217-5.
9. LIŠKA, P. *Praní špinavých peněz v České republice*. 1. vyd. Praha: RADIX, spol. s r.o., 1997, 224 s. ISBN: 80-86031-09-8.
10. POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.
11. POWIS, R. E. *Jak se perou špinavé peníze*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 257 s. ISBN 8085605325.
12. REZKOVÁ, M. *Zákon proti praní špinavých peněz: s komentářem a příklady*. Praha: Linde, 2004. 182 s. ISBN 80-7201-503-6.

Právní předpisy

1. zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů
2. zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

3. zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti
4. vyhláška České národní banky č. 281/2008 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
5. úřední sdělení České národní banky ze dne 18 července 2007 k pravidlům obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. Uznávané standardy.
6. zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, ve znění pozdějších předpisů
7. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005, o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu
8. Směrnice Komise 2006/70/ES ze dne 1. srpna 2006, kterou se stanoví prováděcí opatření ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES, pokud se jedná o definici „politicky exponovaných osob“ a technická kritéria pro zjednodušené postupy hloubkové kontroly klienta a pro výjimku na základě finanční činnosti vykonávané příležitostně nebo ve velmi omezené míře („prováděcí směrnice“)
9. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005 ze dne 26. října 2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící
10. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006 ze dne 15. listopadu 2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků

Další dokumenty

1. /online/ Čtyřicet doporučení, Finanční akční výbor proti praní peněz, verze z 20.června 2003. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/40dopFATF.pdf>, převzato 11.1.2009
2. /online/ *Wolfsberg Frequently Asked Questions („FAQs“) on Politically Exposed Persons („PEPs“)*. Dostupné z <http://www.wolfsberg-principles.com/pdf/PEP-FAQ-052008.pdf>, převzato 11.2.2009

3. důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, sněmovní tisk č. 385/0
4. důvodová zpráva k vyhlášce České národní banky o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Internetové stránky

1. Parlament České republiky – Poslanecká sněmovna: <http://www.psp.cz>
2. Ministerstvo financí ČR, Finančně analytický útvar MF ČR: <http://www.mfcr.cz>
3. Evropská unie: <http://europa.eu/>
4. The Financial Action Task Force (FATF): <http://www.fatf-gafi.org>
5. Office of Foreign Assets Control (OFAC):
<http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/>
6. The Wolfsberg Group: <http://www.wolfsberg-principles.com/>

7 SEZNAM ZKRATEK

AML:	Anti-Money Laundering (prevence praní špinavých peněz)
AML zákon:	zákon č. 283/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
AML vyhláška:	vyhláška č. 281/2008 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
FAÚ:	Finanční analytický útvar
FATF:	Financial Action Task Force
PEP:	Politically Exposed Person (politicky exponovaná osoba)